

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΝ ΡΕΥΜΑ.

“Όταν αναλογισθῶ, ὅτι ἀνά πᾶν □ χιλιόμετρον τὸ μὲν Βέλγιον περιλαμβάνει 164 κατοίκους, ἡ δὲ Ἑλλάς 29, καὶ ὅτι ἐν γένει ἢ καθ’ ἡμᾶς Ἀνατολῇ μόλις εἶναι πυκνότερον κατοικημένη τῆς κατεψυγμένης Ἀρκτου (Σουηδία 9, Νορβηγία 6 καὶ Ρωσσία 4), ἐννοῶ τὸ εὐρὺ στάδιον, ὅπερ ὑπολείπεται ἐκ νέου εἰς τὴν γῆν ταύτην τῶν κλασικῶν τῆς ἀρχαιότητος ἀποικιῶν.

“Όσοι ὑποθέτουσιν, ὅτι ἡ ἀραιότης τοῦ πληθυσμοῦ προσεγγίζει τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τοὺς μακαρίους τῆς πατριαρχικῆς ζωῆς χρόνους, βεβαίως δὲν ἀπατῶνται· ἀλλ’ ἐὰν προτιμῶσι τοιαύτην ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν, σημεῖον ὅτι ἀγνοοῦσι τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν παρέχουσιν εἰς τὸν πολιτισμὸν αἱ πεπυκνωμένοι τῶν λαῶν δμάδες. Ὁ πνευματικὸς καὶ βιομηχανικὸς ὀρίζων εὐρύνεται ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συναγωνιζομένων ἀτόμων. Ὅσα παῦτα πολλαπλασιάζονται, τόσῳ ἡ δύναμις ἐκτείνεται καὶ ἡ νίκη μένει τελευταῖος τῆς ἀδιακόπου ἀνανεώσεως καρπός.

Ἐπὶ ἄλληλιν ἔποψιν ἢ ἀνάμιξις τῶν φυλῶν ἐξασκεῖ ἰδιαιτέραν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπιρροήν. Διότι συμβαίνει καὶ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ὅ,τι καὶ ἐν τῇ λοιπῇ ἐν γένει ζωικῇ οἰκονομίᾳ. Αἱ γενεαὶ τοῦτέστι βελτιοῦνται ἢ ἐξαχρειοῦνται ἀναλόγως τῆς ποιότητος τῶν ἐπιγαμιῶν. Ἀνεξαρτήτως δὲ τῆς κλιματικῆς τῶν τόπων ἐπιρροῆς, εἶναι τοιαύτη, ὡς ἐν παραδείγματι, ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ Ἀρκτῶας καὶ Μεσημβρι-

νῆς Ἀμερικῆς, ὥστε πολλὰ αἷτια τοῦ κοινωνικοῦ τούτου φαινομένου πρέπει νὰ ἀναζητηθῶσιν εἰς φυλετικὰς διαφορὰς τῶν ἀρχικῶς ἐποικησάντων τὰς χώρας ταύτας λαῶν.

Ἐν γένει ἡ μεταναστευτικὴ τάσις τοῦ νεωτέρου τῆς Εὐρώπης βίου περιβάλλεται ὁσημέραι μείζονα ἀνάπτυξιν. Ἐνῶ οἱ κατὰ τὸ 1844 ἐκ Γερμανίας μετανάσται ὑπελογίσθησαν εἰς 43 χιλ. κατὰ τὸ 1849 ἀνέβησαν εἰς 89 χιλ. καὶ κατὰ τὸ 1854 εἰς 250 χιλ. Ἡ Ἀγγλικὴ ἐπικράτεια ἀπὸ μὲν τοῦ 1814—1846, ἐν διαστήματι 32 ἐτῶν, ἐξέπεμψε 1 672 156 μετανάστας, ἀπὸ δὲ τοῦ 1847—1855, ἐν διαστήματι 9 ἐτῶν, 2 621 609. Ὅσα διευκολύονται τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας καὶ ἐπιτείνεται ἡ δυσαρμονία μεταξὺ τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐργασίας καὶ τῶν δαπανῶν τῆς ζωῆς, τόσῳ ἡ Εὐρωπαϊκὴ οἰκογένεια ἐκπατρίζει τὰ τέκνα τῆς πρὸς τὰς ἀδεσπότους τῆς νέας οἰκουμένης γαίας. Διότι ἔχει καὶ ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ τὰ ὅρια αὐτῆς· ὅταν τὸ ποτήριον ὑπερπληρωθῇ, τὸ περιεχόμενον ὕδωρ ἐκρέει. Ἀντὶ δὲ νὰ χυθῇ εἰς καταστροφὴν (θάνατος), προτιμώτερον εἰς μετάγωγισιν (μετανάστευσις).

ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην, ἀνεξαρτήτως τῶν ἐπιδρομικῶν καὶ τυραννικῶν μεταναστεύσεων, περὶ ὧν νῦν δὲν πρόκειται (1), ἡ τῶν νεωτέρων χρόνων μεταναστευτικὴ πρακτικὴ διαιρεῖται εἰς τρεῖς κατηγορίας, εἰς ἐμπορικὴν, γεωργικὴν

(1) Αἱ πρῶται ἀναφαίνονται ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ σειρᾷ τῶν ἀνθρωπίνων μετακινήσεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἰδιαιτέρως εἶναι ἀξιωμακόμενοι αἱ μεσαιωνικαὶ τῶν βαρβάρων εἰσβολαί. Οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι ἀπωτέρων τῆς Ἀσίας χωρῶν ἔδωκαν τὴν πρώτην ὠθησιν. Ἡ γέρθη λαὸς ἐπὶ λαόν, τὰ δὲ τελευταῖα κύματα τῆς ἀνθρωπίνης ταύτης τρικυμίας συνέτριψαν τὸν Ῥωμαϊκὸν τῆς Εὐρώπης κόσμον.

Αἱ δὲ τυραννικαὶ μεταναστεύσεις ἀποφασίζονται ἐν τοῖς συμβουλοῖς τοῦ δεσποτισμοῦ. Ποσάκις οἱ μονάρχαι τῆς Ἀσίας δὲν μετήνεγκον ἀπὸ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν τὰ πλήθη τῶν ἀνθρώπων ὡς τὰ ποίμνια! Καὶ ἡ μετοικεσία δὲ τῶν Ἰουδαίων εἰς Βαβυλῶνα τοιαύτην ἔχει σημασίαν, καθὼς καὶ ἡ μετοικεσία τῶν Ἑβρετιέων εἰς Περσίαν.

καὶ ἐπαμφοτερίζουσιν. Εἰς τὴν τελευταίαν κατηγορίαν ἀνήκουσιν αἱ ἀποικίαι ἐκεῖναι, αἷτινες ὀργανίζονται ἐν χώραις, τὰς ὁποίας ἡ φύσις ἐπρόοικισεν ἰδιαιτέρως διὰ προϊόντων, οὕτως εἰπεῖν, προνομιακῶν, γνωστῶν ἐν τῷ ἐμπορίῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀποικία κ.ά. Ἐν ταῖς ἀποικίαις ταύταις τὸ πᾶν συνίσταται εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς χάριν τῆς περαιτέρω ἐμπορικῆς ἐξαγωγῆς τῶν καρπῶν τῆς. Δύναται λοιπὸν νὰ παραβληθῶσιν αἱ ἀποικίαι αὗται πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς βιομηχανίας, ἐν αἷς τὸ οὐσιῶδες εἶναι τὸ μείζον κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ἀπαιτοῦνται κατ' αὐτὰς μεγάλα κεφάλαια, ἐνώπιον τῶν ὁποίων κλίνει γόνυ ἡ ἐλευθέρα ἐργασία, καὶ μέχρι σήμερον δ' ἐτι ἐν πολλοῖς διατηρεῖται τὸ στίγμα τῆς δουλικῆς.

Ἡ ἐμπορικὴ ἀποικία ὑποθέτει, κατὰ κανόνα, χώραν εἴτε κατοικουμένην ὑπὸ μεγάλων πληθυσμῶν, εἴτε κειμένην ἐπὶ μεγάλων ἐμπορικῶν ὁδῶν. Ἐὰν παράγη ἄφθονα πρὸς ἐξαγωγὴν προϊόντα, εἰς καταναλισκῆ μεγάλας ἐξωθεν ποσότητας τοιούτων, ἰδοὺ διὰ τὴν πρόδοον τῆς ἐμπορικῆς ἀποικίας ὅροι τῶ ὄντι σπουδαιότατοι. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται πρὸ πάντων πλεῖστα Ἀγγλικαὶ ἀποικίαι, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαπρέπουσιν ἡ Singapore καὶ Hongkong, καθὼς καὶ Ὀλλανδικαὶ καὶ Πορτογαλικά. Ἀλλὰ καὶ ἡ νεωτέρα Ἑλλάς δύναται ὑπὸ τινος ἐποψιν νὰ ἀποδείξῃ τοιαῦτα ἀποικιακὰ διπλώματα, χάρις εἰς τὰς ἀνθούσας ἐμπορικὰς αὐτῆς κοινότητας ἐν Ἀγγλίᾳ, Μασσαλίᾳ, Γεργέστη, Ἀλεξανδρείᾳ, New York, Rio de Janeiro, Καλκούτᾳ καὶ ἀλλοῦ. Ὁ κύριος τύπος τῶν Ἑλληνικῶν τούτων ἀποικιῶν συνίσταται εἰς τὴν μεταξὺ τῶν ξένων τόπων ἐμπορίαν, ἣτις εἶναι κατ' ἐξοχὴν διεθνῆς μετὰ τὴν μετάθεσιν μάλιστα τοῦ Ἑλληνικοῦ τῆς ἀρχαιότητος κέντρου εἰς τὴν εὐρυτέραν τοῦ νέου πολιτισμοῦ περιφέρειαν.

Ἡ δὲ γεωργικὴ ἀποικία προϋποθέτει χώρας ἢ ἀκατοικήτους ἢ ὀλίγον κατωκημένας, δυναμένας νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς ἀποτελεσματικωτέραν φυσικὴν παραγωγὴν. Ἡ εὐφορία λοιπὸν τῆς γῆς καὶ ἡ ὑγιεινὴ αὐτῆς ἀποκατάστασις

ἀνήκει ἐν τοῖς κυριωτάτοις ὅροις. Οἱ πρῶτοι ἀποικοὶ διατρέχουσι πλείονας κινδύνους τῶν δευτέρων. Ἀναπόφευκτον γὰρ ὑποστῆ ἢ παρθενικὴ γῆ τὴν πρώτην αὐτῆς ὑποταγὴν, καὶ γὰρ προσενεχθῶσιν εἰς τὸν μεταξὺ τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀγῶνα πολλὰ κατὰ πρῶτον θύματα. Ἀπαιτοῦνται δρόμοι, ἐκχερσώσεις, τακτοποιήσεις τῆς διανομῆς τῆς γῆς, κανονικὴ προμήθεια τῶν πρὸς συντήρησιν ἀναγκαίων, ὑπερπήδησις ἐν γένει μεγάλων προσκομμάτων, τὰ ὅποια ἢ ματαιοῦσι τὴν ἀποικιακὴν ἀπόπειραν ἐν διαστήματι ὀλίγων ἐτῶν, ἢ ἀναβάλλουσι τὴν ὀριστικὴν παγίωσιν ἐπὶ πολλὰς εἰκοσιπενταετηρίδας.

Ἐν τούτοις δὲν ὑπάρχει εἶδος ἀποικίας ριπτούσης τὰς ρίζας αὐτῆς ἐντὸς τοῦ ἐδάφους βαθύτερον τῆς γεωργικῆς. Ἐπειδὴ ὡς ἐπὶ τὰ πλεῖστον τὰ ἀποτελοῦντα τὴν γεωργικὴν μετανάστευσιν ἄτομα διατελοῦσιν εἰς λόγους σχετικῆς πρὸς ἄλληλα ἰσότητος, ἡ μεγάλη αὕτη ἀρχὴ ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ νέου ὀργανισμοῦ, δίδει εἰς αὐτὸν δημοκρατικὸν χαρακτήρα καὶ ἀνοίγει τὰς εὐρείας πύλας τοῦ συναγωνισμοῦ. Ἡ πρώτη βᾶσις τῆς ἀκμῆς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὀφείλεται εἰς τοιοῦτου πρὸ πάντων εἶδους μεταναστεύσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἰδιαιτέρας σημασίας εἶναι ἢ προπαρασκευαζομένη νῦν ἐν Ἀγγλίᾳ μεγάλη τοῦ γεωργικοῦ πλήθους μετακίνησις. Διότι, οὐδὲν ὀλιγώτερον, πρόκειται γὰρ ἐγκαταλείψωσι τὴν πατρίδα αὐτῶν πλέον τῶν 200 χιλ. ἀνθρώπων, ἐξ ὧν τὸ ἥμισυ σχεδὸν εἶναι ἄνδρες δόκιμοι καὶ περὶ τὴν τελειοποιημένην καλλιέργειαν τῆς γῆς πεπειραμένοι. Φεύγοντες τόπον, ἐν ᾧ αἰ χεῖρές τινος ἐργάζονται γῆν ἄλλοτρίαν, ἥτις οὐδὲ τὰ πρὸς συντήρησιν αὐτῶν χορηγεῖ ἀναγκαῖα ἡμερομίσθια, ἐλπίζουσι γὰρ εὐρωσιν ἐν Ἀμερικῇ καὶ τὴν αὐξήσιν τῶν τοιούτων εἰσοδημάτων αὐτῶν καὶ τὴν περαιτέρω μετοχὴν τῶν ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας τῆς γῆς, τὴν ὁποίαν ἡ Θεία Πρόνοια ἐκληροδότησεν εἰς σύμπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Κυρίως ἡ πρώτη ὄθησις ἐδόθη ἐκ τοῦ νοτιοδυτικοῦ τῆς Ἀγγλίας, ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ γεωργικὸν ἡμερομίσθιον περι-

στρέφεται περὶ τὰ 15 σελίνια καθ' ἑβδομάδα, ἐξετάθη δὲ βαθμηδὸν καὶ εἰς τὸ λοιπὸν τῆς χώρας, τῆς ὁποίας τὸ βόρειον τμήμα μόλις ἐπιγινώσκει μέχρις 20 σελινίων ἑβδομαδιαῖον ἡμερομίσθιον. Μετὰ διαφόρους μεμονωμένας διαμαρτυρήσεις τῶν ἐργατῶν τῆς γῆς, τὰ πράγματα ἐφθασαν εἰς τὸ ἐξῆς σημεῖον· ὅτι οἱ μὲν ἐργάται ἀπετέλεσαν ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου 1872 μέγαν συνεταιρισμὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἐθνικὴ τῶν Γεωργῶν Ἑνωσις,» οἱ δὲ διαχειριζόμενοι τὴν ἐξοχικὴν τῆς Ἀγγλίας γῆν μισθωταί, τῶν κυρίων αὐτῆς ἀντιπρόσωποι, συνεταιρισθέντες ἐπίσης, ἠτοιμάσθησαν διὰ τὴν οἰκονομικὴν πάλην, ἥτις, τό γε νῦν ἔχον, περιορίζεται εἰς μόνον τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἡμερομισθίου. Ἐνῶ δὲ ὁ ἐργατικὸς συνεταιρισμὸς προκηρύττει κατὰ τόπους ἀπεργίαις, ὁ συνεταιρισμὸς τῶν γαιούχων ἀποπέμπει ἐκ τῶν κτημάτων αὐτῶν συλλήβδην ὅλους ἐκείνους τοὺς ἐργάτας, οἵτινες ἀποτελοῦσι μέρος τῆς «Ἐθνικῆς τῶν Γεωργῶν Ἑνώσεως.»

Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἡ δικαστικὴ ἐξουσία δὲν ἔμεινεν ἀδιάφορος. Ἀγρολήπτου τινος μισθώσαντος ἐξ ἄλλης κοινότητος ἐργάτας, καθόσον οἱ τοῦ τόπου του διετέλουν εἰς ἀπεργίαν, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά τῶν ἀπέργων ὑπεδέχθησαν τοὺς ἐξωθεν ἐλθόντας δι' ὕβρεων καὶ ἀπειλῶν, ἔνεκεν τῶν ὁποίων οἱ δικασταὶ τοῦ Chipping Norton κατεδίκαναν τὰς γυναῖκας εἰς 15 ἡμερῶν φυλάκισιν μετ' ἀναγκαστικῆς ἐργασίας. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐκίνησεν τὴν ζωηρὰν προσοχὴν τοῦ Ἀγγλικοῦ κοινοῦ, τὸ ὅποion τὴν κατέκρινεν ὡς αὐστηρὰν ἅμα καὶ ἄδικον. «Ἐὰν, λέγει ὁ Χρόνος, οἱ δικασταὶ οὗτοι ἐσχόπουν γὰρ παραστήσωσιν ὑπὸ τὰ μελανώτερα χρώματα τὸ γεωργικὸν τῆς Ἀγγλίας σύστημα καὶ γὰρ ἀποδείξωσιν, ὅτι τοῦτο καταστρέφει τοὺς κοινωνικοὺς δεσμοὺς, τὸ ἐπέτυχον ἐντελῶς. Ἐὰν ὄντι, ὅταν ἡ κατάστασις τῶν δούλων ἐν Ἰνδίᾳ παρίστατο ἀπλῶς ὡς ἡ χειρότερα παντὸς ἄλλου ἀνθρωπίνου ὄντος, τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἔμενεν ἀσήμαντον. Ὅταν ὅμως ἀπεδείχθη, ὅτι τὸν δούλον τοῦτον μετεχειρίζοντο μετὰ τῆς μεγαλειτέρας περιφρονή-

σεως, ἐξευτελίζοντες τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ πρὸ πάντων τὴν τῆς γυναικὸς, τότε ἡ δουλεία κατεδικάσθη ἐκ τῶν καρπῶν τῆς καλῆς, δυνατὸν εἶπεν, ὅτι αὐτοὶ οἱ κύριοι τῶν δούλων ἀπήγγειλαν τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν.»

Ἡ ἔκβασις τοῦ ἀναλ. χειρὸς ἀγῶνος μεταξὺ κυρίων καὶ ἐργατῶν τῆς Ἀγγλικῆς γῆς ἐξαρτᾶται ἐκ διαφόρων περιστάσεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ σημαντικώτερα ἀνήκει εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς «Ἐθνικῆς τῶν Γεωργῶν Ἑνώσεως» Κ. Αἰσὴ εἰς Ἀμερικὴν, ὅπως μελετήσῃ ἐπιτοπίως τοὺς προκαταρκτικοὺς ὄρους τῆς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ μεταναστεύσεως τοῦ παραπονουμένου γεωργικοῦ πληθυσμοῦ. Ἐν γένει τὸ Καναδᾶ περιέχει πλεόν τοῦ 1 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμυρίου \square μιλίων καλλιεργησίμου γῆς καὶ 4 περίπου ἑκατομμύρια κατοίκων. Τὸ γεωργικὸν κατὰ μῆνα τῆς χώρας ταύτης ἡμερομίσθιον ἀναβαίνει ἀπὸ 41 μέχρις 82 σελινίων διὰ τὸν ἄνδρα καὶ ἀπὸ 16 μέχρι 41 διὰ τὴν γυναῖκα, περιπλέον ἡ κατοικία καὶ ἡ τροφή. Ἐν δὲ ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις (ιδίως ἐν τῇ Νέα Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Massachusetts) συνήθεις μὲν γεωργοὶ λαμβάνουσιν ὡς ἡμερομίσθιον μέχρι 40 λίρ. στερλ. κατ' ἔτος, ἀνωτέρας δὲ ἱκανότητος μέχρι 50, αἱ δὲ γυναῖκες μέχρις 24, περιπλέον ἡ κατοικία καὶ ἡ τροφή. Κατὰ τὸν Κ. Αἰσὴ γεωργοὶ ἱκανοὶ καὶ οἰκονόμοι δύνανται ἐν τρισὶν ἔτεσιν νὰ ἀποταμιεύσωσιν 100 λίρ. στερλ. διὰ τῶν ὁποίων εὐκόλος εἶναι ἡ μεταβολὴ των εἰς ἰδιοκτῆτας δι' ἀγορᾶς ἀναλόγου ἐκτάσεως γαιῶν μεταξὺ τῶν διαθέσιμων. Ἐγνωστὸν ὅτι ἡ δημοκρατία πωλεῖ αὐτὰς κατὰ γεωμετρικὴν μονάδα (township), ἣτις, ἀποτελουμένη ἐκ 36 \square μιλίων, ὑποδιαιρεῖται εἰς 36 τμήματα, ἕκαστον δ' αὐτῶν εἰς τέταρτα, ὄγδοα καὶ δέκατα ἕκτα, ($\frac{1}{16} = 160$ στρέμματα).

Ἐὰν τοιαύτη εἶναι ἡ γενικὴ τῆς ἐν Ἀμερικῇ ἀποκαταστάσεως ἔποψις, ἡ μεταβίβασις ὅμως τῶν μεταναστῶν παρέχει ἰδιαιτέρας δυσχερείας. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος ἡ εἰς Καναδᾶ μεταβίβασις τῶν δυσηρεστημένων γεωργῶν τῆς Ἀγγλίας, ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι τίθεται εἰς τὴν διάθεσίν τῆς σύμπασα ἡ μεταξὺ τῶν δύο χωρῶν ἐνεστῶσα γαυ-

τικὴ συγκοινωνία, μόλις δύναται κατὰ τὸν Curloy εἰς 4 $\frac{1}{2}$ ἔτη νὰ διεκπεραιωθῇ, ὑπολογιζομένων τῶν μεταναστῶν εἰς 187 000, διὰ δαπάνης 1 300 000 λίρ. στερλ. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ πρῶτα τῆς ἀποκαταστάσεως δαπανήματα (ἀγελάδες, σπόροι, ἐργαλεῖα γεωργικὰ, τροφίμα δι' ἕν ἔτος, πρώτη κατοικία), εἶναι βέβαιον ὅτι κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1823 ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως ἐνεργηθεῖσαν εἰς Καναδᾶ μετανάστευσιν ἐδαπανήθησαν 22 λίρ. στερλ. διὰ πάντα μετανάστην, ὅπερ ἐπὶ τῶν 187 000 νέων μεταναστῶν παριστᾶ τὴν σημαντικὴν ποσότητα 4 114 000 λίρ. στερλ.

Πρέπει οὕτω νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ μετανάστευσις τῶν ἀνθρώπων συνεπιφέρει καὶ σχετικὴν πρὸς τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν αὐτῶν μετανάστευσιν κεφαλαίων. Ἐὰν ὅσῳ καταβαίνομεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας μεταναστεύσεως, τόσῳ παρατηρῶμεν, ὅτι διαταράσσεται ἡ μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ κεφαλαίων ἀναλογία, διότι ἡ ποσότης τῶν πρώτων ἀυξάνει πλείονον τῆς τῶν δευτέρων (σημεῖον ὅτι ἡ μετανάστευσις ἀποτείνεται ὁσημέραι εἰς τὰ πτωχότερα στρώματα τῆς κοινωνίας), ὅπωςδῆποτε ὅμως μέγιστα χρηματικὰ κεφάλαια ἐξάγονται κατ' ἔτος διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐκ τῆς Εὐρώπης. Ἀρκεῖ ἡ παρατήρησις, ὅτι μόνη ἡ Γερμανικὴ μετανάστευσις, ἣτις συνήθως δὲν θεωρεῖται ὡς ἡ πλουσιωτέρα, ἐξάγει κατ' ἔτος περὶ τὰ 100 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Ἐὰν λάβωμεν ὡς βᾶσιν τὴν κατὰ μέσον ὄρον ὀλικὴν τῆς Γερμανικῆς μεταναστεύσεως ἐξαγωγὴν, ὑπολογιζομένην κατ' ἄτομον εἰς 1 350 περίπου δραχμᾶς, οἱ ἀπειλοῦντες τὴν Ἀγγλίαν διὰ τῆς φυγῆς των πρόκειται νὰ ἀποσπάσωσι μεθ' ἑαυτῶν περὶ τὰ 270 ἑκατομ. δραχμῶν, ὑποτιθεμένου εἰς 200 χιλ. τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεταναστῶν. Ὅποιοι δὲ ἐργάται οὗτοι, οἱ κομίζοντες τοιαῦτα ἐφόδια ἐν τῇ νέᾳ πατρίδι, δι' ὅλης τῆς γεωργικῆς ἀναπτύξεως καὶ φιλοπονίας!

Νομίζω ὅτι ἔδωκα ἐν τοῖς ἀνωτέρω γενικὴν τινα ἰδέαν περὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς μελετωμένης ἐν Ἀγγλίᾳ γεωρ-

γική μετοικεσία. Είναι ἄρα γε εὐτοπία ἂν, διὰ τινος μεταναστευτικῆς πολιτικῆς, τμήμα τοῦ ἐτοιμαζομένου ρεύματος προσεκαλεῖτο καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν γῆν; "Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, διὰ τὴν ἡμετέραν Ἀνατολὴν τὸ θέμα τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι λίαν περισπούδαστον. "Ὅτι ὑπάρχει τόπος εἰς ἀποκατάστασιν δεκαπλασίου ἀριθμοῦ κατοίκων, ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως, ὡς ἐπίσης ἐκ διαφόρων ἐθνολογικῶν φαινομένων πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀναπόφευκτος καὶ τις περαιτέρω διαμόρφωσις τῆς συμμίξεως τῶν ἀνθρωπίνων ἐν τῇ εὐρείᾳ ταύτῃ χώρᾳ πληθυσμῶν. "Ἰνα ὁμιλήσω δὲ περὶ μόνῃς τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἅπασαν τὴν γραμμὴν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ μέχρι τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου, ἐν τε τῇ Πελοποννήσῳ καὶ ἐν τῇ Στερεᾷ, δύναται νὰ συντηρηθῇ διὰ τῆς νεωτέρας γεωπονίας πλεον τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου κατοίκων, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ νῦν πληθυσμὸς τῶν μερῶν τούτων μόλις ἀναβαίνει εἰς 150 χιλ.

Ἐὰν ἂφ' ἐνὸς τοιαύτῃ μεταναστευτικῇ πολιτικῇ στερῆται ἀκριβῶν πληροφοριῶν περὶ τῆς διαθεσίμου κατὰ τὴν γραμμὴν ταύτην Ἑλληνικῆς γῆς, ἐὰν ἢ ἀτυχῶς κακὴ ὑπόληψις, τὴν ὁποίαν ἐξ ἱστορικῆς δυσαρμονίας χαίρουσιν ἔτι αἱ ἀκταὶ ἡμῶν ἐπὶ ξενηλασίᾳ, δὲν πρέπει καθόλου νὰ λησμονηθῇ. ἂφ' ἐτέρου εἶναι βέβαιον, ὅτι πάντα ταῦτα ἠδύναντο νὰ μελετηθῶσι καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου νὰ ἐξομαλυνθῶσι. Δι' ἐμὲ τὸ αἷμα καὶ τὸ χρυσίον τῶν Φιλελλήνων τοῦ 1821 εἶναι σύμπτωμα, τὸ ὁποῖον διεκόπη ἀλλὰ δὲν ἐξήντηλθῃ. Καθ' ἑκάστην δὲν ἐξάγει τις τὸ ξίφος του, οὐδὲ ἐπιχειρεῖ σταυροφορίας ἱπποτικάς. Ἡ ἐποχὴ ἡμῶν εἶναι βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ. Ἄν ἐγκυμονῇ ἐπαναστατικὰς περιπλοκάς, τοῦτο εἶναι ζήτημα τοῦ μέλλοντος. Τί νομίζει λοιπὸν ἡ πολιτικὴ ἡμῶν ἐμπειρία; Εἶναι ἀδύνατον νὰ συμπράξῃ μετὰ τῶν νεωτέρων τάσεων τῶν ἀπογόνων τοῦ Φιλελληνισμοῦ τοῦ 1821; "Ὅταν οὗτοι εἶναι γεωργοί, ἔμποροι καὶ βιομήχανοι, μήπως ἡ πολιτικὴ τῆς Ἀνατολῆς δύναται νὰ τοὺς μεταβάλλῃ εἰς λογχοφόρους;

Ἵπολαμβάνω ὅτι δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐν σημεῖον ἐνώσεως

μεταξὺ τῶν τέκνων τῶν συμπολεμιστῶν τοῦ 1821, καὶ ὅτι τὸ σημεῖον τοῦτο δύναται νὰ εὐρεθῇ ἐν τῷ μεταναστευτικῷ ρεύματι, τὸ ὁποῖον διὰ τῶν λιμένων τῆς Ἀγγλίας ἐκπέμπεται ἐκάστοτε πρὸς τὴν μεμακρυσμένην γῆν. Ἐὰν κατὰ μέσον ὄρον τὸ γεωργικὸν τῆς Ἑλλάδος ἡμερομίσθιον δὲν εἶναι ἀνώτερον τοῦ Ἀγγλικοῦ (3 περίπου δραχ. καθ' ἑκάστην), εἶναι ἐν τούτοις βέβαιον, ὅτι ἡ ἀγροτικὴ ἐν Ἑλλάδι ζωὴ εἶναι κατὰ πολὺ εὐονωτέρα τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ. "Ὅστε τοιοῦτοτρόπως τὸ Ἑλληνικὸν ἡμερομίσθιον εἶναι πάντως σημαντικώτερον τοῦ Ἀγγλικοῦ. Ἡ εὐκολία τοῦ νὰ καταστῶσιν ἰδιοκτῆται οἱ Ἀγγλοὶ γεωργοὶ ἐντὸς αὐτῆς τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, καθ' ὃ συναντῶνται ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς αἱ μεγάλαὶ τοῦ ἐμπορίου γραμμαὶ, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀναξία μεγάλης προσοχῆς. Ἐπίσης ἡ σχετικῶς εὐκολία καὶ εὐθηνία τῆς μεταβιβάσεως κέκτηται ἀπέναντι τῆς Ἀμερικῆς πολλὰ ὑπὲρ τῆς Ἀνατολῆς τὰ πλεονεκτήματα. Μήπως τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα μεταφέρουσιν εἰς τὴν Δύσιν σίτους δὲν δύνανται νὰ ἐπιστρέψωσι κομίζοντα ἀνθρώπους; Μήπως τὰ πολυτιμώτερα προϊόντα δὲν εἶναι οἱ ἄνθρωποι; Τῇ ἀληθείᾳ δὲν γνωρίζω δραστηριώτερον μοχλὸν εἰς ἀναμόρφωσιν τῶν κοινωνιῶν ἐκτὸς τῆς ἐν μέσῳ αὐτῶν μεταφύτευσεως εὐρώστων ξένων γενεῶν.

Αἱ Φιλελληνικαὶ λοιπὸν τοῦ 1821 ἐπιτροπαὶ πρέπει ἐκ νέου νὰ διοργανισθῶσι καὶ, ἀποβλέπουσαι εἰς τὸν νέον τῆς ἐποχῆς ἐνθουσιασμόν, πρέπει δι' αὐτοῦ νὰ καλέσωσι τοὺς φεύγοντας τὴν προνομιοῦχον τῆς Δύσεως γῆν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ἂφ' ἧς ἔτι ἀχνίζει τὸ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος χυθὲν αἷμα τῶν πατέρων αὐτῶν.

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.

(ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗΣ.)

Ἡ σύστασις τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων μελημάτων τοῦ νεωτέρου ἔθνικοῦ ἡμῶν βίου. Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1822 ἐψηφίσθησαν θεμελιώδεις τινες βάσεις, τὰς ὁποίας ἀνέπτυξαν ἰδιαιτέρως οἱ συνταγματικοὶ νόμοι τῆς Ἐπιδαύρου, τοῦ Ἄστρου καὶ τῆς Τροιζῆνος. Ὡς παρατηρεῖ ὅμως τὸ ἀπὸ 15 Δεκεμβρίου 1828 ψήφισμα τοῦ Κυβερνήτου «ἐξ αἰτίας πολυαρίθμων καὶ συνεχῶν συμφορῶν» ἀνεβλήθη ὁ πραγματικὸς τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας διοργανισμὸς μέχρι τῆς θετικωτέρας τοῦ τόπου ἀποκαταστάσεως.

Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐσύστησεν ἐν πάσῃ μὲν κοινότητι εἰρηνοδικεῖον, ἐν ἐκάστῳ δὲ ἐπαρχιακῷ τμήματι πρωτόκλητον δικαστήριον, ἐν Σύρῳ δὲ ἐμποροδικεῖον καὶ καθ' ὅλον τὸ κράτος Ἀνέκκλητον Κριτήριον. Ἐν τούτοις καὶ πάλιν ἀνεβλήθη ἡ πραγματικὴ τοῦ δικαστικοῦ τούτου ὀργανισμοῦ ἐφαρμογὴ μέχρι τοῦ 1830, ὅτε τὸ ψήφισμα τῆς 15 Αὐγούστου τὸν συνεπλήρωσεν καὶ τὸν ἔθεσεν εἰς κανονικὴν ἐνέργειαν, ἥτις ἐν τῇ ἐπομένῃ βασιλικῇ περιόδῳ, ὀλίγας κατὰ πρῶτον ὑποστάσα τροποποιήσεις, ἀνετράπη ἐντελῶς διὰ τοῦ νόμου τῆς 21 Ἰανουαρίου 1834, διαρρυθμίσαντος ἐπιστημονικώτερον τὸν ὀργανισμὸν τῆς ἐν Ἑλλάδι δικαστικῆς ἐξουσίας, μεταξὺ τῶν θεμάτων τῆς ὁποίας ἐνδιαφέρει τὴν προκειμένην μελέτην μόνον τὸ ἐμπορικόν, περὶ οὗ θέλω πραγματευθῆ κατὰ τὴν μέχρι τοῦδε ἐπιγενομένην νομοθετικὴν τῆς ὕλης ταύτης ἀνάπτυξιν καὶ δὴ, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐπὶ τῶν ὀρίων, τὰ ὅποια διέγραψεν ὁ Κ. Υγιοῦν ἐπὶ

τῇ βάσει τοῦ προγράμματος, ὅπερ συνέταξε τὸ ἐν Παριε τελευταῖον Διεθνὲς τῆς Καταστατικῆς Συνέδριον ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Πρώσου ἀπεσταλμένου Κ. Engel.

Ἡ ἐμπορικὴ δικαιοσύνη τῆς Ἑλλάδος διανέμεται ἐκ τεσσάρων πηγῶν 1) τῶν Ἐμποροδικείων 2) τῶν Πρωτοδικείων 3) τῶν Εἰρηνοδικείων καὶ 4) τῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ ἐπικρατείᾳ Ἑλληνικῶν Προξενείων. Ἐὰν ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τὰ εἰρηνοδικεῖα, τῶν ὁποίων ἡ ἐπὶ τῆς ἐμπορίας παρέμβασις συνδέεται πρὸς τὴν σμικρότητα τῶν δικαστικῶν ἀμφισβητήσεων (ἀπαιτήσεις μέχρι 300 δραχμῶν), καθὼς καὶ τὰ προξενεῖα, τῶν ὁποίων ἡ λειτουργία συνδέεται πρὸς τὸ διὰ τῶν συνθηκῶν ἀναγνωρισθὲν δικαίωμα τῆς ἐν Τουρκίᾳ ἑτεροδικίας τῶν ἀλλοδαπῶν (Ν. 29 Ὀκτωβ. 1856 κεφ. 6') καὶ ἐπομένως εἶναι προῖόν διεθνῶν σχέσεων καὶ ἀναγκῶν, ἡ ἐν Ἑλλάδι κυρία ἐμπορικὴ δικαιοδοσία συγκροτεῖται ἐκ τῶν ἐμποροδικείων καὶ τῶν πρωτοδικείων. Κατὰ τὸ ἀρθ. 2 τοῦ ἀπὸ 21 Ἰανουαρίου 1834 νόμου ἀπόκειται εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἵνα συστήσῃ «εἰς πᾶσαν σημαντικὴν ἐμπορικὴν πόλιν» εἰδικὸν ἐμποροδικεῖον. Μέχρι τοῦδε ἐσύστηθησαν καὶ λειτουργοῦσι τρία τοιαῦτα ἐν Σύρῳ, Πάτραις καὶ Ναυπλίῳ, ἔχοντα τὴν αὐτὴν περιφέρειαν δικαιοδοσίας, ἣν καὶ τὰ ἐν ταῖς αὐταῖς πόλεσι πρωτοδικεῖα. Δύναται ἐν τούτοις ἡ Κυβέρνησις νὰ περιστείλῃ ἢ ἐπεκτείνῃ τὴν περιφέρειαν ταύτην κατὰ τὰς ἐπιτοπίους ἀνάγκας, ὅπερ ὅμως εἰσέτι δὲν ἔπραξε (ἀρθ. 4 τοῦ αὐτ. νομ.). Ὅσον ἀφορᾷ τὴν λοιπὴν ἐπικράτειαν ἡ ἐμπορικὴ δικαιοσύνη ἐνεργεῖ διὰ τῶν ἐπιτοπίων πρωτοδικείων, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς, ἀφαιρουμένων τῶν 3 προμνησθέντων, ἀναβαίνει εἰς 14. Ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχουσι 217 ἐμποροδικεῖα καὶ 182 πρωτοδικεῖα δι-κάζοντα ἐμπορικῶς, τὸ ὅλον 399. Καὶ ἐπειδὴ αἱ δικαστικαὶ καὶ τῶν πρωτοδικείων περιφέρειαι ὑπολογίζονται τὸ ὅλον εἰς 370, σημεῖον ὅτι ἐν τισι περιφερείαις ἡ ἀνάγκη τῆς ἐμπορικῆς ἀναπτύξεως ἐπροκάλεσε τὸν διορισμὸν πλειόνων ἐμποροδικείων.

Ἐν Ἑλλάδι ἕκαστον ἐμποροδικεῖον σύγκειται ἐξ ἑνὸς προέδρου, τεσσάρων δικαστῶν καὶ δύο παρέδρων. Πρόεδρος μὲν εἶναι πάντοτε ὁ τοῦ ἐπιτοπίου πρωτοδικείου, διότι κατὰ τὸν νόμον τῆς 24 Μαρτίου 1843 τὰ ἐμποροδικεῖα μετεσχηματίσθησαν εἰς τμήματα τῶν παρ' οἷς ἐδρεύουσι πρωτοδικείων, ἔχουσι δ' οὕτω κοινὸν τὸ βοηθητικὸν προσωπικόν, τὸ ὑλικὸν καὶ τὸ δικαστικὸν κατάστημα. Οἱ δικασταὶ δὲ καὶ οἱ πάρεδροι λαμβάνονται ἐκ τῶν κατοικούντων ἐν τῇ καθέδρᾳ τοῦ δικαστηρίου ἐμπόρων, διοριζόμενοι κατὰ πᾶν ἔτος διὰ Β. διατάγματος ἐκ τριῶν δι' ἐκάστην θέσιν ὑποψηφίων, προτεινομένων ὑπὸ συνελεύσεως, τὴν ὁποίαν οἱ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν ἐμποροδικείων κατοικοῦντες ἔμποροι συγκροτοῦσι μέχρι τῆς 1 Νοεμβρίου ἐκάστου ἔτους τὸ βραδύτερον, προσκαλούμενοι ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ ἀρμοδίου πρωτοδικείου ἐπὶ τῇ βάσει καταλόγου ὑπὸ διαφόρους τοῦ νόμου ἐγγυήσεις συντασσομένου καὶ δημοσιευομένου. Ὡς προσόντα τῶν ὑποψηφίων λογίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου διακεκριμένη τιμιότης, πνεῦμα εὐταξίας καὶ καλὴ τῶν κατ' αἰκὸν διευθέτησις (ἄρθ. 19).

Ὁ ἡμέτερος νόμος δὲν προνοεῖ περὶ τοῦ ἐν ταῖς προμνησθείσαις συνελεύσεσιν ἀναγκαίου εἰς κανονικὴν αὐτῶν ἀπαρτίαν ἀριθμοῦ, καθὼς οὐδὲ ἐν γένει περὶ τοῦ ἀριθμοῦ, τὸν ὅποσον πρέπει νὰ περιλαμβάνουσιν οἱ κατάλογοι. Ἐν Γαλλίᾳ ὅσαι ἐμπορικαὶ πόλεις ἔχουσι πληθυσμὸν ἐλάσσονα τῶν 15 χιλ. ψυχῶν παρέχουσιν 25 ἐμποροεκλογεῖς, ἀνὰ πᾶσαν δὲ περαιτέρω χιλιάδα κατοίκων προστίθεται εἰς τοιοῦτος.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐμποροδικῶν ἀναβαίνει εἰς 12 καὶ τῶν παρέδρων εἰς 6, τὸ ὅλον 18. Ὅποια διαφορὰ πρὸς τὴν ἐν Γαλλίᾳ τοῦ θεσμοῦ τούτου ἐφαρμογὴν, ἐν ἣ ὑπολογίζονται 217 πρόεδροι, 818 ἐμποροδίκαι καὶ 675 πάρεδροι τὸ ὅλον 1710! Τὸ σημαντικώτερον ὑπὸ τὴν ἀριθμητικὴν ἐποψιν ἐμποροδικεῖον τῆς Γαλλίας εἶναι τὸ ἐν Παρισίοις, αποτελούμενον ἐξ 1 προέδρου, 14 ἐμποροδικῶν καὶ 16 παρέδρων. Ἐν γένει ἐν Γαλλίᾳ ὁ ἀριθμὸς τῶν κατὰ

τόπους ἐμποροδικῶν δὲν δύναται νὰ εἶναι οὔτε ἐλάσσων τῶν 2 οὔτε ἀνώτερος τῶν 14. ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς παρέδρους ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἀναγκῶν τῆς ὑπηρεσίας.

Αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων ἐκδίδονται ὑπὸ τριῶν δικαστῶν, ἢ τοῦ προέδρου (ἢ τοῦ ἀναπληρωτοῦ του λαμβανομένου ἐκ τῶν πρωτοδικῶν κατὰ τάξιν ἀρχαιότητος) καὶ δύο ἐμποροδικῶν, τὸν ἕνα τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ πάρεδρος ἢ δικηγόρος. Εἰσαγγελεὺς εἰς τὴν ἐμπορικὴν ἐπὶ ἀκροατηρίου διαδικασίαν δὲν παρίσταται, ἐπομένως ἀποχωρεῖ οὗτος καὶ ἐκ τῶν πρωτοδικείων, ὅπου ταῦτα δικάζουσιν ὡς ἐμποροδικεῖα. Ἡ ὑπηρεσία τῶν ἐμποροδικῶν καὶ τῶν παρέδρων εἶναι ἄμισθος. Οὐδεὶς εἶναι ὑπόχρεως νὰ δεχθῇ τὰς θέσεις ταύτας (ἄρθ. 22). ἂν ὅμως δεχθῇ ἢ ἐντὸς 14 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως τοῦ διορισμοῦ τοῦ δὲν παραιτηθῇ ἐγγράφως, ὀφείλει νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸ δικαστήριον ἐπὶ ἀπειλῇ δύο ἀλλεπαλλήλων προστίμων (20—200 καὶ 100—500 δρ.) καὶ στέρησεως τῆς ἐκαστικότητος τοῦ ἐμποροδίκου, ἐκτὸς ἂν ὑπάρχωσι νόμιμα δικαιολογήματα νόσου ἢ ἀναποφεύκτου ἐνασχολήσεως, εἴτε ἀπλῶς ἐν ἄλλῳ τόπῳ, εἴτε ἐν τῇ καθέδρᾳ μὲν τοῦ δικαστηρίου ἀλλ' ἀπορροφώσεως ὀλόκληρον τοῦ ἐμπόρου τὸν χρόνον (ἄρθ. 23).

Τὰ ἐμποροδικεῖα δικάζουσι α') πᾶσαν διαφορὰν ἀφορῶσαν τὰς μεταξὺ ἐμπόρων καὶ τραπεζιτῶν ὑποχρεώσεις καὶ συναλλαγὰς, β') πᾶσαν μεταξὺ ὁποιωνδήποτε διαφορὰν ἀφορῶσαν πράξεις ἐμπορικὰς, γ') τὰ ἀφορῶντα τὴν πτώχευσιν καὶ δ') τὰς συναλλαγματικὰς, θεωρουμένας ἔτι ὡς ἀπλᾶ ὑποσχετικὰ, καὶ τὰ γραμμάτια, τὰ μὴ φέροντα ὑπογραφὴν ἐμπόρου οὐδ' ἀφορῶντα πρᾶξιν ἐμπορικὴν, ἐκτὸς ἐὰν ὁ ἐναγόμενος ζητήσῃ τὴν εἰς τὸ πολιτικὸν δικαστήριον παραπομπὴν τῆς ὑποθέσεως (ἄρθρ. 1, 5, 6 Νομ. 2 Μαΐου 1835).

Αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐμποροδικείων προσβάλλονται δι' ἐφέσεως ἐνώπιον τῶν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ὁποίων ὑπάγονται ταῦτα ἐφετείων. Εἶναι δὲ ἀνέκκλητοι εἰς τὰς ἐξῆς μόνον περιπτώσεις· 1) ὅσῳις οἱ διάδικοι ἐδήλωσαν, ὅτι

ἐπιθυμοῦσι νὰ κριθῶσι τελειωτικῶς καὶ ἀνεκκλήτως, 2) ὡσάκις πρόκειται περὶ ἀπαιτήσεως, ἐν ἣ τὸ κεφάλαιον δὲν ὑπερβαίνει τὰς 800 δρ. (ἐν Γαλλίᾳ τὰ 1500 φρ.). Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀδιάφορον εἶναι τὸ μετὰ τὴν ἔγερσιν τῆς ἀγωγῆς ἢ τῆς ἀνταγωγῆς ποσὸν τῶν παρακολουθημάτων αὐτῶν (τόκοι, καρποὶ, ἀποζημιώσεις). Ἐὰν ἐν τῇ ἀγωγῇ ἢ ἐν τῇ ἀνταγωγῇ περιελήφθησαν πολλαὶ ἀπαιτήσεις, τὰ ποσὰ αὐτῶν συνυπολογίζονται μόνον καθ' ὅσον πηγάζουσιν ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας (ἄρθρ. 9 Νομ. 2 Μαΐου 1835 καὶ 11 Βασιλικῶν 7, 3). Ἐὰν ἀπαίτησις τις ἐκ τούτων ἔχει ἰδιαιτέραν αἰτίαν, ἐνῶ αἱ λοιπαὶ ὑπερβαίνουσι τὰς 800 δρ. ἡ πρώτη ἀπαίτησις δικάζεται ἀνεκκλήτως (ἐν Γαλλίᾳ τοῦναντίον ἄρθρ. 639 Ἐμπ. Νόμ.).

Διὰ τὴν ἐνώπιον τῶν Ἑλληνικῶν δικαστηρίων ὑπεράσπισιν δὲν εἶναι ἀναπόφευκτος ἡ πρόσληψις βοήθοῦ, ἐκτὸς ἂν πρόκειται περὶ κακουργήματος ἢ ἐὰν οἱ ὑπερασπιζόμενοι (διάδικοι, ἀνιόντες ἢ κατιόντες αὐτῶν, ἀδελφοὶ καὶ κηδεσταὶ 6' βαθμοῦ, ἢ ὁμόδικοι) αὐτοπροσώπως τὰ δίκαιά των παρεκτρέπονται τῆς δικαστικῆς τάξεως καὶ εὐπρεπείας, ὅτε εἶναι ἀναγκαῖος ὁ διορισμὸς δικηγόρου. Ἐν τῇ πρακτικῇ ἐν τούτοις ἡ δικηγορικὴ συνδρομὴ ἀποτελεῖ πάντοτε τὸν κανόνα. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, δύναται καὶ μὴ δικηγόρος νὰ ὑπερασπισθῇ ἐπὶ ἀκροατηρίου τὸν διάδικον. Ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχει τάξις ἰδιαιτέρα νομικῶν (agrées) μὴ περιβεβλημένων δημόσιον χαρακτῆρα, κύριον τῶν ὁποίων ἐπάγγελμα εἶναι ἡ ὑπεράσπισις τῶν διαδίκων ἐνώπιον τῶν ἐμπορικῶν δικαστηρίων, διοριζομένων ἐπὶ τούτῳ ἐκάστοτε ὑπὸ τῶν διαφορομένων.

Τὰ ἐμποροδικεῖα τῆς Ἑλλάδος ἐπιλαμβάνονται τῆς ἐνώπιον των ὑποβαλλομένης ὑποθέσεως τὴν ἐπιούσαν τῆς κοινοποιήσεως τῆς ἀγωγῆς, ἐὰν αὕτη εἶναι δικάσιμος. Ἐν περιπτώσει κατεπειγούσῃ ὁ πρόεδρος διατάσσει καὶ τὴν ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ συζήτησιν. Ἐπὶ ναυτικῶν δὲ ὑποθέσεων, ὅτε πλοῖόν τι ὀρμᾶται πρὸς ἀπόπλουν, ἢ ἐπιχειμένου ἄλλου κινδύνου ὡς ἐκ τῆς ἀναβολῆς, δύναται καὶ ὁ διάδικος αὐ-

τὸς νὰ συντάμῃ τὴν προθεσμίαν (ἄρθ. 721, 726 Πολ. Δικ.).

Αἱ ἐμπορικαὶ διαφοραὶ ὑποβάλλονται ἐνώπιον τοῦ Ἐμποροδικείου ἢ τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, ἢ τοῦ τόπου εἰς ὃν συνεφωνήθη ἵνα γίνῃ ἢ ἐκτέλεσις τοῦ συναλλάγματος, ἢ τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἀπλῶς τοῦτο συνωμολογήθη (ἄρθ. 22 Πολ. Δικ.). Ἐν Γαλλίᾳ προστίθεται εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν καὶ ἡ παράδοσις τοῦ ἐμπορεύματος (ἄρθ. 420 Πολ. Δικ.).

Προκειμένου περὶ ἐναγόντων ἄλλοδαπῶν εἰς ὑποθέσεις ἀφορώσας τὸ ἐμπόριον ἢ τὰς συναλλαγματικάς, δὲν εἶναι οὔτοι ὡς ἐν τῇ πολιτικῇ δικαιοσύνῃ ὑπόχρεοι εἰς ἐγγυοδοσίαν διὰ τὰς ἐνδεχομένας ζημίας καὶ δαπάνας τοῦ ἡμεδαποῦ ἐναγομένου (78, 79 Πολ. Δικ. καὶ 423 Γαλλ.).

Ἡ ἀπόφασις τῶν Ἐμποροδικῶν ἐκτελεῖται, ἂν μὲν πρόκειται περὶ συναλλαγματικῶν καὶ γραμματίων εἰς διαταγὴν, ἅμα τῇ κοινοποιήσει αὐτῆς, ἂν δὲ πρόκηται περὶ ἄλλων ὑποθέσεων, τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεώς της (866 Πολ. Δικ.). Ἐν Γαλλίᾳ μετὰ 24 ὥρας ἐν γένει (ἄρθ. 435 Πολ. Δικ.). Ἐν τούτοις αἱ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐμπορικῶν ἀποφάσεων ἐριδες δικάζονται ὑπὸ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων (ἄρθ. 873 Πολ. Δικ. καὶ 432 Γαλλ.).

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ συνεταιρισμοῦ, τῆς καθόλου ταύτης πολλαπλασιαστικῆς ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῶν ἐθνῶν δυνάμεως, τέσσαρα εἶδη ἐταιριῶν ὁ ἐμπορικὸς νόμος τῆς Ἑλλάδος ἐπιγινώσκει· 1) ὁ μ ὁ ρ ρ υ θ μ ο ν, στυνισταμένην ὑπὸ δύο ἢ πλείονων πρὸς τὸν σκοπὸν κοινῆς συνεμπορίας ὑπὸ ἐπωνυμίαν ἐταιρικῆν, συγκροτουμένην ἐκ μόνων ὀνομάτων τῶν συνεταίρων, ὑποκειμένων ἀπάντων ἀλληλεγγύως εἰς ὅλας τὰς ὑποχρεώσεις τῆς ἐταιρίας· 2) ἔ τ ε ρ ὁ ρ ρ υ θ μ ο ν, ἣτις διαφέρει κατὰ τοῦτο τῆς προηγουμένης, ὅτι δύναται νὰ διαιρέσῃ τὸ κεφάλαιόν της εἰς ὀνομαστικάς ἢ ἀνωλύμους μετοχὰς καὶ νὰ προσλάβῃ ὡς συνεταίρους ἀπλοῦς χρηματοδότας, μὴ ἐνεχομένους πέραν τῆς συμπεφωνημένης καταβολῆς των, ἐντὸς ἐὰν ἀνεμίχθησαν εἰς τὴν ἐταιρικὴν διαχείρισιν· 3) ἀ ν ὡ ν υ μ ο ν, ἣτις, ἀποβλέπουσα εἰς ἐπι-

χειρήσεις ιδιαιτέρως εὐρείας, ἐπικινδύνους καὶ μεγάλων δεο-
 μένας χρηματικῶν κεφαλαίων, ἀποτελεῖται μὲν ὑπὸ προ-
 σώπων ἀγνώστων εἰς τὸ κοινόν, ὑποχρεούντων μόνην τὴν
 μετοχὴν των ὀνομαστικὴν ἢ ἀνώνυμον, καὶ ἀνευθύνων πρὸς
 τοὺς τρίτους, σχηματίζει δὲ τὴν ἐπωνυμίαν τῆς οὐχὶ ἐκ
 τοῦ ὀνόματος τῶν συνεταίρων ἀλλ' ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπι-
 χειρήσεως. 4) μετοχικὴν, ἣτις ἀποβλέπει εἰς μίαν ἢ
 πλείονας ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ καθιστᾷ ὑπεύθυνον
 ἀπέναντι τῶν τρίτων μόνον τὸν διαχειριζόμενον.—Εἰς κα-
 τάρτισιν τῆς ὁμορρύθμου μὲν καὶ ἑτερορρύθμου ἐταιρίας
 ἀπαιτεῖται ἔγγραφον (ἀρκεῖ καὶ ἰδιωτικόν), τῆς ἀνωνύμου
 δὲ ἐπίσημον ἔγγραφον καὶ ἔγκρισις διὰ Β. διατάγματος,
 τῆς δὲ μετοχικῆς ἀρκεῖ καὶ προφορικὴ συμφωνία. Περί-
 ληψις τῶν καταστατικῶν ἐγγράφων τῆς ὁμορρύθμου καὶ
 ἑτερορρύθμου ἐταιρίας, καθὼς καὶ τὸ καταστατικὸν τῆς
 ἀνωνύμου ἐταιρίας μετὰ τοῦ ἔγκρινοντος αὐτὴν διατάγμα-
 τος παραδίδονται ἐντὸς 15 ἡμερῶν (ἐν Γαλλίᾳ ἐντὸς μη-
 νός) ἀπὸ τῆς καταρτίσεώς των εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ ἐμπορο-
 δικείου τοῦ τόπου ἐνθα ἔχουσι κατάστημα αἱ ἐταιρίαι, ἀντι-
 γράφονται εἰς βιβλίον καὶ μένουσι τοιχοκολλημμένα ἐπὶ τρεῖς
 μῆνας. Ἐπίσης καὶ τὰ ἀφορῶντα τὴν πρὸ τῆς προθεσμίας
 διάλυσιν ἢ μετὰ τὴν προθεσμίαν ἐξακολουθήσιν καθὼς καὶ
 πᾶσαν ἐν τῷ μεταξὺ μεταβολὴν (42, 45 46 Ἐμπ. Νομ.).

Ἐν Γαλλίᾳ διὰ μὲν τοῦ νόμου τῆς 24 Ἰουλίου 1867
 ἐπιτρέπεται ἡ σύστασις τῶν ἀνωνύμων ἐταιριῶν δι' ἀπλοῦ
 ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου, διὰ δὲ τοῦ νόμου τῆς 23 Μαΐου 1863
 εἰσήχθη νέον εἶδος ἐταιρίας ὑπὸ τὸν νομικὸν χαρακτηρισμὸν
 ἐταιρία περιορισμένης εὐθύνης. Τὸ εἶδος
 τοῦτο τῆς ἐταιρίας ἀνετράπη κατόπιν διὰ τοῦ νόμου τῆς
 24 Ἰουλίου 1867, συνίστατο δὲ ἐν τοῖς ἐξῆς. Οἱ συνέται-
 ροὶ δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐλάσσονες τῶν ἑπτὰ, δὲν ἠϋθύνοντο
 πέραν τῆς μετοχῆς των, ἣτις βαθμῆδὸν κατεβάλλετο, μετὰ
 τὴν συμπλήρωσιν τῆς δὲ ἠδύνατο νὰ μετατραπῆ καὶ εἰς
 ἀνώνυμον. Τὸ μὲν ἐταιρικὸν κεφάλαιον δὲν ἔπετρεπετο νὰ
 ὑπερβῆ τὰ 20 ἑκατομ. φράγκων, ἡ δὲ διαχείρησις ἐνηργεῖτο

ὑπὸ ἐνὸς ἢ πλείονων ἐντολοδόχων, ἐκ τῶν συνεταίρων λαμ-
 βανομένων.

Εὐρυτέρου οἰκονομικοῦ διαφέροντος ἀναφαίνεται ἡ διὰ
 τοῦ νόμου τῆς 24 Ἰουλίου 1867 εἰσαχθεῖσα ἐν Γαλλίᾳ
 νέα ἐταιρία, ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐταιρία συνεργατικὴ ἢ
 ἢ ἐπὶ μετὰ βλητῶν κεφαλαίῳ (société coopérative ἢ
 à capital variable). Τὸ κεφάλαιον τῆς ἐταιρίας ταύτης κα-
 ταρτίζεται διὰ ἀλληλοδιαδόχων καταβολῶν, ἐνεργουμένων
 ὑπὸ βαθμῆδὸν εἰσερχομένων ἐν αὐτῇ συνεταίρων, δυναμέ-
 νων νὰ ἀναλαμβάνωσι τὰς εἰσφοράς των εἴτε ἐξ ὀλοκλή-
 ρου εἴτε ἐν μέρει χωρὶς ἐν τούτοις νὰ περιορίζηται ἐντεῦ-
 θεν τὸ ἐταιρικὸν κεφάλαιον ὑπὸ τὸ δεκατημόριον αὐτοῦ,
 τοῦ ὁποίου συμπληρωθέντος, θεωρεῖται ἡ ἐταιρία κατηρτι-
 σμένη. Τὸ πρῶτον τῆς ἐταιρίας κεφάλαιον δὲν δύναται νὰ
 ὑπερβαίη τὰς 200 χιλ. φρ. καθὼς καὶ αἱ ἐντὸς ἐνὸς καὶ
 τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐταιρικαὶ κατόπιν εἰσφοραί. Αἱ μετοχαὶ
 δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι μικροτέρας τῶν 50 φρ. ἀξίας, ἐκδί-
 δονται ὀνομαστικαὶ καὶ καθίστανται ἐμπορεύσιμοι μετὰ τὴν
 ὀριστικὴν κατάρτισιν τῆς ἐταιρίας. Ὁ ὀργανισμὸς οὗτος
 ἔχει τινα ἀναλογίαν πρὸς τὸν παρ' ἡμῖν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν
 εἰσαχθέντα συνεταιρισμὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἐταιρία τοῦ
 Λαοῦ,» τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ κανονικὴ ἀνάπτυξις δεῖται
 τῆς περαιτέρω τοῦ νομοθέτου προνοίας.

Ἐν τοῖς θέμασι, τὰ ὁποῖα ἡ προχειμὲνη καταστατικὴ
 ἔρευνα ἔχει ὑπ' ὄψιν, περιλαμβάνονται καὶ τὰ περὶ πτω-
 χεύσεως ἰσχύοντα παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσιν. Ἀλλ' ἐνῶ
 παρ' ἡμῖν ἐν γένει ἰσχύει ὁ πρὸ τοῦ 1835 Γαλλικὸς ἐμπο-
 ρικὸς νόμος, ἀφ' ἑτέρου ἡ πείρα ἀπέδειξεν ταιαῦτα ἐν
 αὐτῷ κενά, ὥστε ὅπως ἡ ἐν λόγῳ θεσμοθεσία συνεπλη-
 ρώθη ἐν Γαλλίᾳ, οὕτω παρεσκευάσθη πρό τινος καὶ ἐν Ἑλ-
 λάδι. Ἀναβλητέον ὅθεν μέχρι τῆς νομοθετικῆς ἐπιψηφίσεως
 τὴν ἀκριβεστέραν ἐπ' αὐτῆς μελέτην.

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

Ἐάν ὑπετίθετο, ὅτι αἴφνης διεκωλύετο ἡ ἐπιστημονικὴ τῶν ἀνδρῶν ἀνάπτυξις καὶ ὅτι αἱ σπουδαὶ αὐτῶν περιορίζοντο εἰς μόνην τὴν τέχνην τοῦ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν, μετὰ δύο τὸ πολὺ γεγεῆς θὰ ἐπέστρεφεν ἡ ἀνθρωπότης εἰς τοὺς μεσαιωνικοὺς αὐτῆς χρόνους. Ὅπως ὁ λύχνος σβύνει, ὅταν λείψῃ τὸ ἔλαιον, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τῆς ἀνθρωπότητος ἀποκτηνοῦται, ὅταν λείψῃ ἡ ἐπιστήμη. Ὅσῳ δὲ πλείονες καλλιεργοῦσι τὸν ἐπιστημονικὸν ἀγρὸν, τόσῳ οἱ καρποὶ αὐτοῦ εἶναι κρείττονες καὶ ἀφθονώτεροι, διότι, εἴαν ὁ συναγωνισμὸς βλάβη τούτοις προνομιούχοις, ὁ λοιπὸς κόσμος ὠφελεῖται ἐξ αὐτοῦ.

Ἡ ἀλήθεια αὕτη εἶναι στοιχειωδὲς τάτη, ὅλοι οἱ προπορευόμενοι εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ τὴν ἀσπάζονται καὶ ὁμῶς ὑπάρχει μία συνέπεια αὐτῆς, ἡ μεγίστη, διότι ἀφορᾷ ἀκριβῶς τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸ γυναικεῖον, καθ' ἣν, ἐκτὸς εὐαρίθμων ἐξαιρέσεων, ὅλοι σπεύδουσι νὰ τὴν κατακρίνωσιν ὡς εὐ τ ο π ί α ν.

Θὰ ἦτο τῷ ὄντι παραδοξότατον ἂν διπλασιαζομένων π. χ. τῶν ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ νὰ ἔργαζομένων, δὲν ἠυρύνετο ἐτι μᾶλλον ὁ ἐπιστημονικὸς τοῦ κόσμου ὀρίζων, μόνον καὶ μόνον διότι ἡ προσθήκη τῶν νέων συνεργατῶν θὰ ἐλαμβάνετο ἐκ τοῦ γυναικεῖου πληθυσμοῦ. Ἐννοεῖται, ὅτι εἰς τὴν θέσιν ταύτην τοῦ ζητήματος δὲν ἔχω ὑπ' ὄψιν τὴν ταπεινὴν τοῦ συμφέροντος ἰδέαν, καθ' ἣν ἡ ἀποτροπὴ τῶν γυναικῶν ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ἔργων ἐξασφαλίζει τὴν ἀναγκαίαν ἐκείνην ποσότητα τῶν φροντίδων, τὰς ὁποίας ὁ ἀνδρικός πληθυσμὸς ἐννοεῖ εἰς βᾶρος τῆς γυναικός. Δι' ἐμὲ ἀρκεῖ ὁ ἐξῆς ἀπλοῦς συλλογισμὸς, ὅτι ἡ αἰ φροντίδες αὐταὶ εἶναι κατὰ φύσιν, καὶ ἐπομένως θέλουσι πάντοτε κατα-

βάλλεσθαι ἄνευ τῆς ἀνάγκης κοινωνικῆς τινος βίας, ἢ εἶναι παρὰ φύσιν, καὶ τότε δύναται ὁ ὄγκος αὐτῶν νὰ μετριασθῇ ἢ ἄλλως νὰ κανονισθῇ χωρὶς ἡ κοινωνία νὰ διαλυθῇ, διότι δὲν ἐπλάσθη αὕτη πρὸς καταστροφὴν ἀλλὰ πρὸς τελείωσιν. Ὡστε θὰ πραγματευθῶ τὸ ζήτημα ὑπὸ μόνην τὴν ἔποψιν τῆς ἰκανότητος τῆς γυναικός πρὸς τὸν ἐπιστημονικὸν συναγωνισμὸν.

Ἐάν κρίνωμεν ἐκ τῆς ἐνεστώσης ἀναπτύξεως τοῦ γυναικεῖου πληθυσμοῦ, ἡ ἀπορία αὐξάνει ἐπι μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐκ τῆς περιστάσεως, ὅτι ἐνῶ ἡ γυνὴ διατελεῖ ἀπ' αἰῶνος εἰς εἰδός τι κηδεμονείας, ἀγρίας, βαρβάρου, ἡμιπολιτίστου ἢ πεπολιτισμένης, δηλαδή κοινωνικῆς καταστάσεως διακωλυούσης τὴν ἐλευθέραν πνευματικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν, ἐν τούτοις κατώρθωσε πάντοτε, εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ὑπάρξεώς της, ἵνα, συγκρινομένη πρὸς τοὺς ἀνδρας τῆς αὐτῆς τάξεως, κατ' οὐδὲν ὑστερῇ τῆς διανοητικῆς τούτων δυνάμεως. Μεταξὺ τῶν διαφόρων τάξεων ἡ γεωργικὴ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τόσῳ διδακτικὴν σύγκρισιν, ὥστε, ἐπειδὴ ἡ τάξις αὕτη ἀποτελεῖ τὴν πολυπληθεστέραν ὁμάδα τῆς κοινωνίας καὶ τὴν μᾶλλον ὁμοιομόρφως κατὰ τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὴν ἄτομα ἀνεπτυγμένην, πρέπει νὰ μὴ ἐξῆλθέ τις ἐκ τοῦ γραφείου του, ἵνα ἀγνοῇ τὴν σταθερῶς ἴσην, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ ἀνωτέραν, διανοητικὴν τῆς γυναικός ἀνάπτυξιν. Ὅσῳ ἀναβαίνομεν εἰς τὴν κοινωνικὴν κλίμακα, τόσῳ παρατηροῦμεν τὴν γυναῖκα ἐν τοῖς μεγάλοις ἀριθμοῖς, ἐλαττουμένην τοῦ ἀνδρός. Ἐάν ρίπτηται αὕτη ὀρμητικῶς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ματαιότητος, τὸ ὀφείλει εἰς τὴν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων διδασκαλίαν ὅτι ἐπλάσθη διὰ τὴν τέρψιν τοῦ ἀνδρός. Ρίψατε τὴν ἰδέαν ταύτην καὶ ἀμέσως θέλετε ἰδεῖ τὴν μεγίστην τῶν κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων, τὴν ὁποίαν ἤθελε προκαλέσει ἡ κατάργησις τῶν ἀπείρων πρὸς τὸ κατὸρθωμα τῆς τέρψεως ταύτης ἐφοδίων. Θὰ ἐδείκνυον δὲ ὅλοι δακτύλω τὴν γυναῖκα ἐκείνην, ἣτις ἤθελε τολμήσει νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὰς ὁδοὺς ἢ νὰ παρασταθῇ εἰς τὰς αἰθούσας διὰ τοιαύτης παγοπλίας, ὅταν καὶ αὐταὶ αἱ ἐντιμοὶ γυναῖ-

κες θεωροῦσιν νῦν ἀναπόφευκτον νὰ κομίζωσι πάντοτε μεθ' ἑαυτῶν.

Προφανῶς τοιαῦται τάσεις ὀδηγοῦσι τὴν γυναῖκα εἰς ἤττονα τοῦ ἀνδρὸς θέσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ἐν τούτοις ἡ πεῖρα ἀποδεικνύει, ὅτι καὶ ἐν τῇ προκεχωρημένῃ τοῦ πολιτισμοῦ περιόδῳ ἅμα γυνὴ τις ἠδυνήθη νὰ σταματήσῃ κάπου τοῦ χειμάρρου τούτου, ἀρκεῖ νὰ συγκριθῇ πρὸς ὁμοίαν κοινωνικῆς ἀναπτύξεως ἀνδρα, ἵνα εὐθὺς ἀποδειχθῶσι τὰ ἀπαράγραπτα δικαιώματα τῆς νοημοσύνης τῆς. Ἡ παρατήρησις αὕτη εἶναι μεγίστης ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος σημασίας. Ὁ Rossi ἔλεγεν ἐν ταῖς παραδόσεσιν αὐτοῦ (τομ. 4. κεφ. 8), «ὁ Θεὸς νὰ μὲ φυλάξῃ ἀπὸ τοῦ νὰ θελήσω νὰ φέρω εἰς ἀμφιβολίαν τὴν διανοητικὴν δύναμιν τῆς γυναικός. Περιέλαβον εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς τὰ τε βιομηχανικὰ καὶ τὰ πνευματικὰ ἔργα, καθ' ὅσον δύνανται ταῦτα νὰ συμβιβασθῶσι πρὸς τὰ καθήκοντά τῆς. Ἐσχον τὴν εὐτυχίαν νὰ γνωρίσω καὶ νὰ θαυμάσω γυναῖκας, πεπροικισμένας διὰ τῶν ὠραιότερων τοῦ πνεύματος προτερημάτων καὶ διὰ τῆς λαμπροτέρας μεγαλοφυίας. Ἐκτὸς τούτου ὡς μαθητῆς ἐκάθισα ἐπὶ Πανεπιστημιακῶν ἐδωλίων μετὰ γυναικῶν, αἵτινες ἐσπούδαζον νομικὰ καὶ ἰατρικῆν. Ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τοῦ δικαίου κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, καθ' ὃ ὠραιότατη Κυρία ἐλάμβανε τὸν αὐτὸν βαθμόν. Ἐν τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ ἠκροάσθη τῶν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας παραδόσεων κυρίας, τῆς ὁποίας ἡ διδασκαλία οὐ μόνον ἦτο καλλίστη, ἀλλὰ καὶ ἐστολισμένη ὑπὸ πολλοῦ πνεύματος καὶ χάριτος. Νομίζω μάλιστα ὅτι ἔξει ἀκόμη, ὅτε διωρίσθη καὶ ἐγὼ καθηγητῆς ἐν τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ, ὥστε τοιοῦτοτρόπως ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ γίνω συνάδελφός τῆς.»

Ἡ ἰδιαιτέρα πρὸς τὰς γυναῖκας καὶ ἰδιαιτέρα πρὸς τοὺς ἀνδρας ἐνεργουμένη ἀνατροφή καὶ ἐκπαίδευσις περιέχει κατὰ κανόνα τὰ κυριώτερα σπέρματα τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ μεγάλων μεταξὺ τῶν γενῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν διαφορῶν. Ὅπως χωρίζοντες ἀποτόμως τοὺς ἀνδρας εἰς διαφοροὺς ἐπιστήμας, νομικὴν, στρατιωτικὴν, ἰατρικὴν, φιλο-

λογικὴν κλπ. ἢ διαφοροὺς τέχνας, ὑποδηματοποιίαν, ραπτικὴν, ξυλουργικὴν, βαφικὴν κλπ. κινδυνεύομεν νὰ μεταβάλωμεν αὐτοὺς εἰς σχολαστικούς, μόνῃ δ' ἐλπίς σωτηρίας εἶναι, ὅτι ἐκ τοῦ κοινοῦ βίου ἀναπτύσσεται μεταξὺ ὄλων ἐπὶ τέλος ταυτότης τις ἐννοιῶν, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς κοινωνικὸς σύνδεσμος, — τοιοῦτοτρόπως χωρίζοντες ἀποτόμως τὴν ἀνατροφήν τῶν γυναικῶν ἀπὸ τῆς τῶν ἀνδρῶν καὶ προσηλοῦντες τὰς πρώτας εἰς ἰδιαιτερον κύκλον σκέψεων, δὲν πρέπει νὰ ἀπορῶμεν, ὡς ἄκεις ἀναφαίνονται τὰ συμπτώματα τῆς γυναικείας, οὕτως εἰπεῖν, σχολαστικότητος.

Ρίψατε τοὺς παιδευτικούς φραγμοὺς καὶ ἔπειτα κρίνατε περὶ τῶν ἐλευθέρων ἐνεργειῶν τοῦ πνεύματος ἀμφοτέρων τῶν γενῶν. Τῇ ἀληθείᾳ, ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, δὲν γνωρίζω πόση διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τῆς μητρὸς ἐκείνης, ἣτις ἔλεγεν ἐν Σπάρτῃ «ἡ τὰν ἢ ἐπὶ τὰν» καὶ τοῦ υἱοῦ, ὅστις ἠκολούθει τὴν συμβουλήν τῆς. Ἐὰν κατηγορηθῆται ἐπὶ μητρικῇ ἀσπλαγχνίᾳ ἢ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ υἱοῦ τῆς εἰποῦσα, ὅτι ἡ δημοκρατία ἔχει πολλοὺς ἄλλους κρείττονας, ἐν τῇ ὑποτιθεμένῃ ταύτῃ ἀναισθησίᾳ καταφαίνεται τόση δύναμις πνεύματος, ὅσην δύναται νὰ μαρτυρήσῃ ἢ μᾶλλον ἀνεπτυγμένη κρίσις. Ὁ Τάκιτος διηγεῖται περὶ τῶν Γερμανίδων, ὅτι παρηκολούθουν πάντοτε τὰ στρατεύματα καὶ ὅτι, ὡς ἄκεις ταῦτα ἐκλινον εἰς φυγὴν, εὕρισκον ἐνώπιόν των τὰς γυναῖκας, αἵτινες εὐθὺς τὰ ἔστρεφον ἐκ νέου εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Βεβαίως τοιαῦται λειτουργίαι τῆς γυναικός, δυνατὸν εἰπεῖν, συνδέονται μᾶλλον πρὸς τὸ θυμοειδὲς τῆς ψυχῆς. Ἀλλ' ἐνῶ χρησιμεύουσιν αὗται ὡς δεῖγμα τῆς δυνάμεως τῆς ἀνατροφῆς, δὲν καθυστεροῦσιν ἐτέρωθεν καὶ πλεῖστα ὅσα παραδείγματα λεπτοτέρων ἐτι τοῦ πνεύματος πρὸς ἀμφοτέρα τὰ γένη ὁμοιοτήτων. Γυναῖκες, συγγραφεῖς ἢ καλλιτέχναι, φιλόσοφοι ἢ ρήτορες, οὐδέποτε ἔλειψαν ἐκ τῶν προοδευτικῶν τῆς ἀνθρωπότητος ἐποχῶν· πάντως δὲ τὰ φαινόμενα ταῦτα ἔχουσι λίαν ἐκφραστικὴν φυσιογνωμίαν, καθόσον ἔλαβον ὑπαρξίν ὑπὸ κοινωνικὸν σύστημα, τὰ μάλιστα ἀντίθετον εἰς τριαύτην τῶν γυναικῶν ἀνάπτυξιν,

Καθώς παρατηρεῖ ἡ Miss Becker, τὸ θῆλυ γένος ἀπαντᾶται ἐπίσης καὶ μεταξὺ τῶν ζώων καὶ μεταξὺ τῶν φυτῶν. Ἐκ τῆς διαφορᾶς δὲ τῶν γενῶν οὐδεμία ὑφίσταται φυσικὴ ὑπεροχὴ. Μεταξὺ τῶν κτηνῶν τὸ ἰσχυρότερον γένος ὑποτάσσει τὸ ἀσθενέστερον, ἡ ὑπεροχὴ δὲ αὕτη δὲν ἀνήκει πάντοτε εἰς τὸ ἄρρεν. Τὸ ἐναντίον ἀπαντᾶται εἰς τὰ σαρκοφάγα π. χ. ὄρνεα καὶ εἰς τινὰ εἶδη ἐντόμων, ὡς τοὺς μύρμηγκας καὶ τὰς μελίσσας. Παρὰ ταῖς τελευταίας μάλιστα τὰ μέσα τῆς ἐπιθέσεως καὶ ἡ ἐκ τούτων ἐπὶ τοῦ ἐτέρου γένους ὑπεροχὴ συνοδεύονται ὑπὸ τοσοῦτον ὑπερτέρας νοήσεως, ὥστε ἡ ἐργασία καὶ ἡ κυβέρνησις ἀνήκουσιν ἐντελῶς εἰς τὰς θηλείας.

Πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι εἰς ἕκαστον εἶδος ζώων, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐξαιρουμένου, αἱ σχέσεις, αἵτινες ὑπάρχουσι μεταξὺ τῆς ὕλικῆς ἰσχύος καὶ τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, εἶναι ἀπλῶς κατὰ συμβεβηκὸς καὶ οὐχὶ ἀναγκαῖαι. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἐποχῇ ἡ κτηνώδης βία ἐδίδοε τῷ κατόχῳ αὐτῆς τὴν ὑπεροχὴν εἰς ὅλας τῆς βιωτικῆς τὰς σχέσεις. Τὸ πᾶν συνίστατο εἰς τὸ ἔχειν τὴν δύναμιν τοῦ λαμβάνειν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ διατηρεῖν. Ἐπιφοβώτερος πολεμιστῆς ἦτο ὁ δυνάμενος νὰ ὀπλισθῇ διὰ τοῦ βαρυτέρου πελέκεος καὶ ὁ δυνάμενος δι' ἐνὸς κτύπου τοῦ ἀμόρφου ξίφους τοῦ νὰ ρίψῃ τὸν ἐχθρὸν κατὰ γῆς. Ὁ σιδηρόφρακτος φεουδάρχης κατεπάτει τὸν ἄοπλον ὄχλον καὶ θὰ ἐγέλα πολὺ, ἐὰν τῷ ἐλεγέ τις, ὅτι οἱ ἀγρόται ἦσαν ὁμοιοὶ του.

Ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ τὸ ἀσθενὲς γένος ἔξει εἰς τελείαν ὑποταγὴν καὶ ἐξάρτησιν. Ἐὰν κατὰ τινὰς χρόνους αἱ νέαι καὶ ὠραῖαι γυναῖκες εἴλκυσαν ἰδιαιτέρως τὸ σέβας καὶ σχεδὸν τὴν λατρείαν, ἐστεροῦντο ὁμῶς τῆς ἐλευθερίας των καὶ ἄλλως αἱ ἐξαιρετικαὶ αὐταὶ περιποιήσεις οὐδαμῶς ἐπενήργουν ἐπὶ τῆς θλιβερᾶς καταστάσεως τῶν ἀποκλήρων τοῦ γένους αὐτῶν. Ὅλαι ἔζων ὑπὸ τὴν κηδεμονείαν τῶν πατέρων, ἀδελφῶν ἢ ἀνδρῶν αὐτῶν.

Ἄλλ' ὅπως τὰ πλήθη τῶν λαῶν ἀναγνωρίζουσι ἤδη, ὅτι

ἡ προστασία τῶν φεουδαρχῶν δὲν εἶναι πλέον ἀναγκαία εἰς τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν, ὅπως μανθάνουσι ταῦτα νὰ διανοῶνται καὶ νὰ ἐνεργῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν, ὅπως ἀπαιτοῦσι τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὸ δικαίωμα τῆς πολιτικῆς ἀντιπροσωπεύσεως, οὕτω καὶ τὸ γυναικεῖον γένος, διατελοῦν ἐτι εἰς ὑποταγὴν, ἄρχεται νὰ αἰσθάνηται τὰς αὐτὰς τάσεις καὶ τὰς αὐτὰς ἀνάγκας.

Τὸ δὲ κράτος τῶν νόμων καθιερώθη εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ὁ ἀνὴρ, πλήρης ἐμπιστοσύνης εἰς τὴν ἀποτελεσματικότητα αὐτῶν, δὲν ἐξέρχεται πλέον ὀπλισμένος, ἀλλὰ τίθεται, ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς προσωπικῆς ἀσφαλείας, εἰς τὴν αὐτὴν μετὰ τῆς γυναικὸς τάξιν. Ἐπίσης αἱ πρόοδοι τῶν ἐπιστημῶν ὑπέβαλον εἰς τοιαύτην πειθαρχίαν τὰς πλείστας φυσικὰς δυνάμεις, ὥστε κατέστησαν αὐτὰς ὑπηρέτιδας τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως. Τὰ ἀποτελέσματα ὅθεν ταῦτα μετριάξουσιν ἀναγκαίως ἐτι μᾶλλον τὴν ἐπιρροὴν τῆς φυσικῆς βίας, ὡς στοιχείου ὑπεροχῆς. Ἐνώπιον δὲ τοῦ ἀσφαλοῦς ὀφθαλμοῦ καὶ τῆς στερεᾶς χειρὸς συγχρόνου ἡμῶν γυναικὸς, ὀπλισμένης διὰ πυροβόλου Withworth, τί θὰ γίνῃ (ἐξακολουθεῖ ἡ Miss Becker) ὁ μεσαιωνικὸς φεουδάρχης, τὸν δόποϊον οἱ ὑποτελεῖς αὐτοῦ ἐθεώρουν ὡς τὴν ἐνσάρκωσιν τῆς βίας καὶ τῆς δυνάμεως;

Βεβαίως ἡ ἐποψὶς αὕτη τῆς ἰσχύος εἶναι σχετικὴ καὶ φέρει κατὰ νοῦν τὴν ἰδέαν τοῦ Πλάτωνος, ὅτι «ἔστιν ἄρα καὶ φυλακικὴ γυνή.» Ἐὰν πρόκειται ὁμῶς ἐντεῦθεν νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα τῆς πρακτικῆς ἰκανότητος τῆς γυναικὸς, τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καθ' ὅσον ἡ ἰσχύς νομιμοποιεῖται, δύναται νὰ λάβῃ τελειότεραν ἀνάπτυξιν ἀνευ κοινωνικῆς τινος συμφορᾶς ὡς ἐκ τῆς καταχρήσεως τῆς ἰσχύος. Κατὰ τοῦτο βεβαίως μεγάλην ἐξασκοῦσι τὰ ἦθη ἐπιρροήν. Ἐνῶ δὲ ταῦτα μόνον κατὰ μικρὸν καὶ βαθμῆδὸν μεταβάλλονται, ὁ νομοθέτης, προπορευόμενος εἰς τὸ στάδιον τῆς εὐρυτέρας κοινωνικῆς ἀποκαταστάσεως, εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀρμονικὴν πάντοτε τῆς νομοθεσίας ἀνάπτυξιν πρὸς τὸν νεώτερον βίον. Οὕτως ἐὰν παραπεμφθῇ εἰς ἰδιαιτέραν μελέτην τὸ σύνολον τῶν νο-

μικῶν μεταξύ τῶν γενῶν διακρίσεων, τὰς ὁποίας ἡ νεωτέρα τῶν ἔθνῶν οἰκονομία ἐν πολλοῖς δύναται νὰ κατακρίνη, ὅσον ἀφορᾷ τὸ προκείμενον θέμα, ὀλόκληρον τὸ σύστημα τῆς ἐνεστώσης γυναικείας ἐκπαιδεύσεως δεῖται σπουδαίας ἀναθεωρήσεως.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι καὶ τῶν ἀνδρῶν ἡ παιδείσις, μέχρι τῆς διεκπαιρέσεως τῶν ἐγκυκλίων σπουδῶν αὐτῶν, καὶ ἐν Ἑλλάδι ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, λίαν ἐπιστημονικῶς χωλαίνει, καὶ ὅτι ἀπόλλυται μέγας συγκριτικῶς χρόνος, καὶ δὴ ὁ βέλτιστος τῆς πρώτης νεότητος, εἰς ἐκμάθησιν ξηρῶν τύπων, ἐξ ὧν ἐλλείπει τὸ ζωοποιῦν τῆς ἐπιστήμης πνεῦμα. Ἐν τούτοις ἀναπόφευκτον ἀποβαίνει, ἵνα, ἐν εὐθέτῳ καὶ δὴ οὐχὶ μεμακρυσμένῳ χρόνῳ, διοργανωθῇ τὸ ὅλον σύστημα τῆς ἐκπαιδεύσεως, εἴτε περὶ ἀρρένων πρόκειται εἴτε περὶ θηλέων, ἐπὶ ἐπιστημονικωτέρων βάσεων. Θὰ ἠύχόμην λοιπὸν ἵνα καὶ τὰ σχολεῖα τοῦ γυναικείου γένους, ὅπως καὶ τὰ τοῦ ἀνδρικοῦ, ἀποτελῶσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πυραμίδα, ἐπὶ κορυφῆς τῆς ὁποίας νὰ ἴσταται πάντοτε λαμπρὸς ὁ τῆς ἐπιστήμης ναός. Καὶ δὲν ὑπάρχει τελειότερα διὰ τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν προσδοκία ἢ ἐκείνη, καθ' ἣν ὅλα τὰ ἄτομα αὐτῆς θὰ συναγωνίζωνται εἰς τὴν ἀνάβασιν τῆς δυσκόλου πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν καὶ ἀνάντους ὁδοῦ.

Ἐὰν ἡ συνεκπαίδευσις τῶν γενῶν διὰ τὴν παροῦσαν κοινωνικὴν κατάστασιν θεωρεῖται ὡς ἐπικίνδυνος εἰς τὰ ἦθη, δύναται νὰ εὐρεθῇ ἡλικία, καθ' ἣν ὁ κίνδυνος νὰ ἐλαττωθῇ καὶ βαθμηδὸν ἐπὶ τοῦ ὅλου νὰ ἐκμηδενισθῇ. Ἡ πρώτη τοῦ παιδικοῦ σχολείου καὶ ἡ τελευταία τοῦ Πανεπιστημίου εἶναι ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην λίαν ἀξιοπαρατήρητος. Ὅσω χωρίζομεν τὰ γένη τόσω ἡ πονηρὰ περιέργεια γεννᾷ πλείονα σπέρματα. Κατὰ τοῦτο οἱ ναοὶ τοῦ Θεοῦ δὲν ἀποτελοῦσι μικρὰν πείραν. Αἱ γυναῖκες φεύγουσι κατὰ μικρὸν ἐκ τῶν ὑπερώων δικτυωτῶν, παρατάσσονται εἰς τὴν ἐτέραν πλευρὰν τῶν ἐκκλησιῶν, μέχρις οὗ ἐπὶ τέλους λογικῶς συγκαθῆσωσι μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἐν οἰκογενεῖα καὶ εὐσεβείᾳ ὅπως

ἀκούσωσι, διὰ τῆς συντριβῆς τῆς καρδίας καὶ οὐχὶ τῶν ποδῶν, τὸν ζωοποιὸν λόγον τοῦ Κυρίου.

Ἐὰν ὁ ναὸς τοῦ Ὑψίστου εἶναι ἱκανὴ ὑπὲρ τῶν ἠθῶν ἐγγύησις, ἀπὸ πότε ἐλησμονήθη, ὅτι ὁ ναὸς τῆς ἐπιστήμης εἶναι νάρθηξ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ; . . . Ἐρωτήσατε τὰ σκότη τῆς βαρβαρότητος, διότι τοιαύτη παραγνώρισις δὲν ἀντέχει εἰς τὸ φῶς τοῦ πολιτισμοῦ.

ΔΑΝΕΙΑ ΤΟΥ 1824 ΚΑΙ 1825.

Ἀπ' ἀρχῆς τὰ δάνεια ταῦτα μοι ἐφάνησαν ἐπὶ τοσοῦτον σπουδαῖα, ἐφ' ὅσον ἐχρησίμευσαν ὡς γέφυρα πιστωτικῆς (ὅπερ ἐστὶ ἰσχυροτάτης) κοινωνίας μεταξύ τῆς μόλις ἀναγεννωμένης ἐθνικότητος ἡμῶν καὶ τῆς Εὐρώπης. Ἡ πολιτειακὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀποτελεῖ σελίδα περισπούδαστον τῆς ἡμετέρας ἱστορίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπιχειρῶ τὴν ἀκόλουθον ἔρευναν.

Ἀμφότερα τὰ συντάγματα τῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ (1822) καὶ ἐν Ἀστρεῖ (1823) ἐθνικῶν συνελεύσεων, δημιουργήσαντα δύο πολιτικά σώματα εἰς διοίκησιν τῆς Ἑλλάδος, τὸ Βουλευτικὸν καὶ τὸ Ἐκτελεστικὸν, ἐχορήγησαν αὐτοῖς τὸ δικαίωμα ἵνα δανείζωνται εἰς βᾶρος τοῦ ἔθνους. Κατὰ μὲν τὸ πρῶτον σύνταγμα (ἄρθ. 63) «τὸ Ἐκτελεστικὸν σῶμα ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνη δάνεια εἴτε ἔσωθεν εἴτε ἔξωθεν τῆς ἐπικρατείας καὶ νὰ καθυποβάλλη εἰς ὑποθήκην ἐθνικὰ κτήματα μὲ τὴν συγκατάθεσιν ὅμως τοῦ Βουλευτικοῦ σώματος.» Κατὰ δὲ τὸ δεύτερον σύνταγμα (ἄρθ. 35) «τὸ Βουλευτικὸν ἀποφασίζει περὶ δανείων μὲ τὴν ἐγγύησιν τοῦ ἔθνους λαμβανομένων.»

Δυνάμει τῆς συνταγματικῆς ταύτης ἐξουσίας τὸ μὲν Βουλευτικὸν σῶμα κατὰ Μάϊον 1823 ἀπεφάσισε τὴν συνομολόγησιν ἐθνικοῦ δανείου 4.000.000 Ἰσπανικῶν ταλλή-

ρων (1), τὸ δὲ Ἐκτελεστικὸν διώρισεν ἐπιτροπὴν, εἰς ἣν ἐχορήγησε τὴν πληρεξουσιότητα, ἵνα διαπραγματευθῆ τὸ δάνειον τοῦτο καὶ ὑπεσχέθη τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς χρέους τῆς ἐπικρατείας. Ἡ ἐπιτροπὴ, ἀναχωρήσασα ἐκ τῆς Ἑλλάδος κατὰ Νοέμβριον 1823, ἔφθασεν ἐν Λονδίῳ εἰς ἐπιτηδειοτάτην τῷ ὄντι ἐποχὴν, διότι, καθὼς παρατηρεῖ ὁ Gerwinus (Ἱστορία τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως 4, 1), ὅλος τότε ὁ ἐμπορικὸς τῆς Ἀγγλικῆς πρωτεύουσης κόσμος εἶχε κυριευθῆ ὑπὸ τῆς μανίας τῶν παρατόλμων ἐπιχειρήσεων. Ὅπως δὴποτε τὸ πνεῦμα τοῦ φιλελληνισμοῦ εἶχεν ἤδη ἱκανῶς προετοιμάσει τὴν ὁδὸν, παρ' αὐτὸ δὲ καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ καὶ τῶν πρώτων δύο ἐτῶν νίκαι συνετέλεσαν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῆς διεθνούς ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος χρηματικῆς πίστεως, ἐν τῇ ὅλῃ ἱστορίᾳ τῆς ὁποίας ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ μνημονευθῆ ὁ πολλὰ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων γράψας καὶ ἐνεργήσας τότε ἐνθουσιώδης φίλος αὐ-

(1) Ἀριθ. ΚΑ' τοῦ Κώδικος τῶν Νόμων.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΟ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΝ ΣΩΜΑ.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸν παρρησιασθέντα καὶ θεωρηθέντα ὑποθετικὸν λογαριασμὸν τὸ περίσσευμα τῶν ἐξόδων κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος ἀπεδείχθη σαφέστατα.

Ἐπειδὴ ὁ προχειρότερος καὶ συμφερότερος τρόπος διὰ τὴν ἀπάντησιν τῶν ἐξόδων εἶναι ἢ τῶν δανείων λήψις.

Α'. Ν' ἀνοιχθῆ δάνειον τεσσάρων μιλλιουνίων ταλλήρων Ἰσπανικῶν.

Β'. Τὸ δάνειον τοῦτο ν' ἀσφαλίσθῃ δι' ὁμολογιῶν ἴσης ποσότητος τῶν τεσσάρων μιλλιουνίων ταλλήρων καὶ δι' ἐγγυήσεως ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν κτημάτων.

Γ'. Τὸ ἐκτελεστικὸν σῶμα νὰ πραγματευθῆ καὶ νὰ φέρῃ εἰς ἔκβασιν τὸ δάνειον τοῦτο κατὰ τὸν συμφερότερον τρόπον.

Ἐν Τριπολιτῆ τῇ 11 Μαΐου 1823.

ὁ Πρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ

Ἰω. Ὀρλάνδος.

ὁ Α'. γραμματεὺς τοῦ Βουλευτικοῦ

Ἰω. Σκαρδαλίδης.

Ἐπικυροῦται.

ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ

Πετρόμπεης Μαυρομαχάλης.

ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ἐκτελεστικοῦ

Αλ. Μαυροκορδάτος.

τῶν Blaquiere. Ὁ Ἀγγλος οὗτος, ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1822 καὶ παρατηρήσας τὰ κατ' αὐτὴν, «ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του ἐπὶ Ἑλληνικοῦ πλοίου, οὔτινος ἢ πρωτοφανῆς σημαία ἐνθουσίασεν τοὺς φιλελευθέρους. Ἐφερε καὶ δέκα Ἑλληνόπαιδας, οὓς διάφοροι Ἀγγλοὶ παρέλαβον εἰς ἀνατροφὴν δι' ἰδίας αὐτῶν δαπάνης. Εὐρῶν δὲ συστημένην τὴν Φιλελληνικὴν ἐταιρίαν, προετοίμασε, δι' ἧν ἔδωκεν αὐτῇ πληροφοριῶν, τὴν ὁδὸν εἰς εὐρεσιν τῶν ζητουμένων δανείων, καὶ κατέβη ἐκ δευτέρου εἰς Ἑλλάδα πρὸς ἐπίσπευσιν ἀποστολῆς ἀνδρῶν ἐχόντων τὴν πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένην πληρεξουσιότητα» (Σ. Τρικούπης Ἱστορία τῆς Ἑλλ. ἐπαναστάσεως τομ. Γ' σελ. 98).

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἐν τῇ προκειμένη δανειστικῇ τῆς Ἑλλάδος ἐπιχειρήσει, δυνατόν εἶπεῖν, συνεχεντροῦντο αἱ μέγιστα τῶν ἐλπίδων. Οὐ μόνον ἦτο ἀπαραίτητον νὰ συντηρηθῆ περαιτέρω ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγὼν καὶ μάλιστα ὑπὸ τὴν δαπανηροτέραν αὐτοῦ ναυτικὴν ἔποψιν (1), ἀλλὰ συγχρόνως ἢ ἐπιτυχία τοῦ ψηφισθέντος δανείου θὰ ἐχρησίμευεν ὡς μέτρον τῆς Εὐρωπαϊκῆς γνώμης καὶ περιπλέον ὡς σύνδεσμος ταύτης οἰκονομικὸς πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐπανάστασιν. Εἶναι σημαντικὸν λοιπὸν γεγονός, ὅτι κατὰ τὴν 21 Φεβρουαρίου 1825 συνωμολογήθη ἐν Λονδίῳ μεταξὺ ἀφ' ἑνὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς ἐταιρίας Loughnan υἱοὶ καὶ O'Brien, καὶ τῶν E. Ellice, J. Hume καὶ A. Loughnan ἢ ἐπὶ τοῦ δανείου τούτου σύμβασις.

Τὸ δάνειον διηρέθη εἰς ὁμολογίας διαφόρων κατηγοριῶν, ἦτοι ἀπὸ 50 μέχρι 500 λιρ. στερλ. (250—2500 Ἰσπαν. ταλλ.), ἀντιπροσωπευούσας τὴν ὅλην ποσότητα 800 000 λιρ. στερλ. (4 000 000 Ἰσπαν. ταλλήρων). Ἐκτὸς τῶν ὑπογραφῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς ἔπρεπε καὶ ἡ ἐταιρία Loughnan υἱοὶ καὶ O'Brien νὰ θέσῃ τὴν ἑαυτῆς ἐπὶ τῶν

(1) Ἴνα ἐννοήσῃ ἕκαστος τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ, ἀρκεῖ ἢ ἀμπηχανία εἰς ἣν εὐρέθη τὸ Βουλευτικόν, ὅπως δανεισθῆ 1 500 γρόσια πρὸς τοῦ Ἡγουμένου τῆς Μονῆς τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων (15 Δεκεμβρίου 1823).

ὁμολογιῶν τούτων χάριν πλείονος γνωριμίας ἐν τῇ χρηματιστικῇ ἀγορᾷ καὶ οὐχὶ ἐγγυήσεως. Συνωμολογήθη τόκος μὲν 5 τοῖς % χρεωλύσιον δὲ 1 τοῖς %, πληρωτέα πρὸς τοὺς κατόχους τῶν ὁμολογιῶν κατὰ τὴν 1 Ἰαννουαρίου καὶ 1 Ἰουλίου ἐκάστου ἔτους ἐν τῷ γραφείῳ τῆς ἐταιρίας Loughnan υἱοὶ καὶ O' Brien ἐκ τῶν ποσοτήτων, τὰς ὁποίας ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πρὸς τοῦτο ἤθελε παρ' αὐτῇ καταθέσει.

Ἡ πώλησις τῶν ὁμολογιῶν τοῦ δανείου ἀφείθη εἰς τὴν προμήνησθεῖσαν ἐταιρίαν, ἥτις ἠδύνατο νὰ ἐκλέξη τὴν καταλληλοτέραν ἐποχὴν. Ἐν τούτοις ἐπειδὴ διάφοροι κεφαλαιοῦχοι εἶχον ὑποσχεθῆ εἰς αὐτὴν νὰ ἀγοράσωσι τὰς ὁμολογίας ταύτας πρὸς 59 τοῖς % ἡ ἐταιρία ἀνεδέχθη τὴν εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο πραγματοποιήσιν τοῦ δανείου. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐπετράπη εἰς αὐτὴν ἵνα ἐνεργήσῃ τὴν συγκέντρωσιν τῶν 59 τούτων τοῖς % τμηματικῶς, ὑποχρεουμένων ὅμως τῶν ἐγγραφομένων εἰς τὸ δάνειον μετόχων, ἵνα προκαταβάλωσι τὸ δέκατον, τὸ ὁποῖον ἔπρεπεν ἀμέσως νὰ παραδοθῆ ὀλόκληρον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἅμα αὕτη ἐπεκύρου τὴν περὶ δανείου σύμβασιν, ἀναγκαίας οὔσης, ὡς πρὸς τὴν ὅλην παράδοσιν αὐτοῦ, τῆς ἐγκρίσεως τοῦ λόρδου Βύρωνος, Stanhope καὶ Λαζάρου Κουντουριώτου.

Ἐπὶ τῆς ἀναλογίας τῶν 59 τοῖς % τὸ προκείμενον δάνειον συνεκέντρωσε 472 000 λιρ, στ. ἐξ ὧν ὅμως κατὰ τὰ συμπεφωνημένα ἢ διαπραγματευσαμένη αὐτὸ ἐταιρία ἐκράτησε 124 000, διατεθείσας εἰς τόκους καὶ χρεωλύσια τῶν δύο πρώτων ἐτῶν, εἰς προμήθειαν, μεσιτείαν καὶ ἔξοδα τοῦ ὅλου δανείου καὶ εἰς προμήθειαν διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν τόκων αὐτοῦ. Ὑπὸ ἀκριβεστέραν οὕτως ἐποψιν τὰ πραγματοποιηθέντα 59 τοῖς % ἐμειώθησαν εἰς 43 $\frac{1}{2}$ τοῖς % καὶ ὅσον ἐλογίσθησαν

διὰ τόκων 2 ἐτῶν (πρὸς 5 τοῖς %)	10	τοῖς %
διὰ χρεωλύσιον 2 ἐτῶν (πρὸς 1 τοῖς %)	2	»
διὰ προμήθειαν, μεσιτείαν καὶ ἔξοδα	3	»
διὰ προμήθειαν πληρωμῆς τόκων	$\frac{2}{5}$	»
ὅλον	15 $\frac{1}{2}$	τοῖς %

Τοιοιουτρόπως ἐξ ὅλης τῆς δανειστικῆς ταύτης ἐπιχειρήσεως ἡ Ἑλλὰς ὠφελήθη μὲν 348 000 λιρ. στ. ἐπεβαρύνθη δὲ διὰ 800 000. Βεβαίως ἡ πρώτη ἐντύπωσις κτυπᾷ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ὅταν ὁ τόκος συνωμολογεῖται πρὸς 5 τοῖς %, ἡ προμήθεια πρὸς 3 τοῖς % ἔχει τι ὑπερβολικὸν τόσῳ δὲ μᾶλλον ὅσῳ, καθ' ἃ προεβρέθη, τὸ Ἑλληνικὸν δάνειον ἰδιαιτέρως ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τοῦ Φιλελληνικοῦ αἰσθήματος. Σπουδαιότερα δὲ εἶναι ἡ ἐποψις τῆς ὑπὲρ τῶν δανειστῶν ἐκπτώσεως (41 τοῖς %). Καὶ ὅμως ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι κατὰ τὸ 1865 ἡ Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία ἐδανείσθη 909 ἑκατομ. φρ. διὰ τοῦ ἐν Παρισίοις Erlanger ἐπὶ τόκῳ ἐπίσης 5 τοῖς % καὶ ἐκπτώσει 50 τοῖς %, πρέπει νὰ ἤμεθα ἐπιεικέστεροι πρὸς τοὺς ἀγοραστὰς τῶν ὁμολογιῶν τῆς κατὰ τὸ 1824 ἀγνώστου τὸ πρὶν, ἐπαναστατικῆς καὶ λίαν ἀμφιβόλου χρηματικῆς τῆς Ἑλλάδος πίστεως.

Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι τὰ εἰσπραχθέντα ἐκ τοῦ δανείου ἐκείνου χρήματα ὑπῆρξαν σωτήρια εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπόθεσιν. Ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ ἐξηντηλημένος ἐχθρὸς πρὸς κατάσβεσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας κατέφευγε εἰς τὸν ὑποτελεῖ αὐτοῦ ἡγεμόνα τῆς Αἰγύπτου καὶ ὑπέσχετο αὐτῷ τὴν Κρήτην καὶ τὴν Πελοπόννησον, οἱ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ τῆς Ἑλλάδος ἀρχηγοὶ συνέτριβον τὰς ἐθνικὰς δυνάμεις εἰς ἐνόπλους διαπληκτισμοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ἱστορία ἔδωκε τὸν τίτλον ἐμφυλίου πολέμου. Παρατεινομένη ἡ κατάστασις αὕτη (7 Δεκεμβρίου 1823—14 Ἰουλίου 1824) ἠδύνατο νὰ ἀπολήξῃ εἰς τελείαν καταστροφὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Ἡ κεντρικὴ δύναμις τῆς ἐπικρατείας διετέλει εἰς τελείαν ἀποσύνθεσιν. Ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ στρατιωτικὸν κόμμα ἀσεβῶς ἅμα καὶ ἀφρόνως διεσκόρπιζε ἐν Ἀργεὶ τὸ Βουλευτικὸν σῶμα (19 Δεκεμβρίου 1823), ἀφ' ἑτέρου δὲ συναθροισθὲν τοῦτο ἐκ νέου ἐν Κρανιδίῳ κατέλυε τὸ ὀρεγόμενον στρατοκρατίας Ἐκτελεστικὸν σῶμα καὶ διωργάνιζεν ἕτερον (18 Ἰαννουαρίου 1824). Μέχρι τινὸς ἐλειτούργουν δύο Κυβερνήσεις, ἡ δὲ ἀμνηχανία ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω, ὅτε ἡ εἰδησις τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἀφίξεως τῆς πρώτης δόσεως

τοῦ δανείου (40 000 λιρ. στερλ. διὰ τοῦ Blaquiere) ἔδωκε τοιαύτην ἐνίσχυσιν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Βουλευτικοῦ συγκροτηθεῖσαν νέαν καὶ νόμιμον κυβέρνησιν, ὥστε ἠττηθέντος ἐν Τριπόλει τοῦ στρατιωτικοῦ κόμματος τῶν λεγομένων ἀναρτῶν (1) καὶ τελείως ἀποργανωθέντος μέχρι τῆς 14 Ἰουλίου 1824, ἡ χρῆσις τῶν ἀλλεπαλλήλως ἀποστελλομένων εἰς τὴν Ἑλλάδα δόσεων τοῦ δανείου ἐπέτρεψεν κατὰ τὰ ἐνόητα τὴν ἀνόρθωσιν τῆς δημοσίας τάξεως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τὴν παρασκευὴν τοῦ ἔθνους κατὰ τοῦ ἐπερχομένου ἐξωτερικοῦ ἐχθροῦ. Ἡ σημασία τοῦ δανείου τούτου ἀναφαίνεται ἰδιαιτέρως ἐκ τῆς περιστάσεως, ὅτι ἐνῶ ἔνεκεν ἐλλείψεως ἐφοδίων ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἀφῆκεν εἰς καταστροφὴν τὴν Κάσσον καὶ τὰ ἠρωϊκὰ Ψαρά, αἱ Ἀγγλικαὶ τοῦ δανείου λίραι συνεκέντρωσαν ἐκ νέου τοὺς θαλασσίους προμάχους τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, αἱ ναυτικαὶ νίκαι πάλιν ἐπανῆλθον εἰς τὴν ἡμετέραν σημαίαν (ἐπίσημοι μάρτυρες τὰ ὕδατα τῆς Σάμου), ὁ δὲ κατὰ ξηρὰν ἀγὼν ἀμφίβολος μὲν ἐξώθεν τῶν Πατρῶν, ἰσχυρότερος δὲ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλλάδι, ἔλαβε ἐπιθετικωτέραν τροπὴν ἐν τῇ Δυτικῇ.

Ἄλλ' ἡ ἐπιτυχία τοῦ πρώτου δανείου καὶ αἱ ὁσημέραι ἐπιτεινόμεναι ἀνάγκαι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἐχρησίμευσαν ὡς ἀφορμὴ συνομολογήσεως καὶ δευτέρου δανείου. Ἦδη ὁ ἡγεμὼν τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 1824 παρεσκεύαζε τὸ ναυτικὸν αὐτοῦ, τὴν δὲ 7 Ἰουλίου ὁ υἱὸς αὐ-

τοῦ Ἰβραῆμ ἐξέπλευσε ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ὀδηγῶν, κατὰ τῆς Ἑλλάδος 54 πολεμικὰ πλοῖα καὶ 300 φορτηγὰ, κομίζοντα 17 χιλ. στρατοῦ, γεγυμνασμένου εἰς τὴν νεωτέραν τακτικὴν, 150 πεδινὰ πυροβόλα καὶ πᾶν ὅ,τι ἀναγκαῖον πρὸς ἀποτελεσματικὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος πόλεμον, εἰς ἐπιστήμην, τέχνην καὶ ἐφόδια. Ἐν τοιαύταις περιστάσεσι τὸ Βουλευτικὸν σῶμα κατὰ τὴν 31 Ἰουλίου 1824 ἐπέτρεψε νέον δάνειον 15 000 000 Ἰσπανικῶν ταλλήρων ἐπὶ ὑποθήκῃ τῶν ἐθνικῶν ἐπίσης κτημάτων (1), τὸ δὲ Ἐκτελεστικὸν σῶμα διὰ τοῦ ἀπὸ 14 Αὐγούστου 1824 διατάγματός

(1) Ἀριθ. 115' τοῦ Κώδικος τῶν Νόμων.

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΤΗΣ ἙΛΛΑΔΟΣ.

Ἐπειδὴ ὁ πόλεμος χροῖζει πολλῶν χρημάτων.

Ἐπειδὴ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, πολεμοῦν διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἔχει χρεῖαν πολλῶν χρηματικῶν πόρων διὰ νὰ δυνήθῃ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν πολιτικὴν του ὑπαρξίν καὶ

Ἐπειδὴ αἱ κατὰ τὸ παρὸν πρόσδοσι καὶ ἡ δανεισθεῖσα ποσότης εἶναι μικρὰ ὡς πρὸς τὰς μεγάλας χρεῖας τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ Βουλευτικὸν ἐθεσπίσατο

Α'. Νὰ ἀνοιχθῇ δάνειον ποσότητος δεκαπέντε μυλλιονίων ταλλήρων Ἰσπανικῶν, ἀρ. 15 000 000.

Β'. Τὸ δάνειον τοῦτο νὰ ἀσφαλίσθῃ δι' ἐμολογιῶν ἕως ποσότητος τῶν δέκα πέντε μυλλιονίων ταλλήρων, δι' ἐγγυήσεως ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν κτημάτων.

Γ'. τὸ παρὸν δάνειον θέλει χρησιμεύσει εἰς μόνον τὰς μελλούσας ἀνάγκας τοῦ ἔθνους.

Δ'. Τὸ ἐκτελεστικὸν σῶμα νὰ πραγματευθῇ καὶ νὰ φέρῃ εἰς ἔκβασιν τὸ δάνειον κατὰ τὸν συμφερότερον τρόπον.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 31 Ἰουλίου 1824.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ
Βρεσθένης Θεοδώρητος.

Ἐπικυροῦται

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ
Γεώργιος Κουντουριώτης.

Ὁ Ἄ Γραμματεὺς
Ἰωάννης Σκανδαλίδης.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
Π. Γ. Ρόδιος.

(1) Τὸ στρατιωτικὸν κόμμα εἶχεν ἐκλέξει ὡς τόπον συγκεντρώσεως τὴν Τρίπολιν, ἐν ᾗ ἐπροκάλεσε τὴν ἀντιπάθειαν τοῦ ἐργατικοῦ τῆς πόλεως πληθυσμοῦ, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ μετατραπῇ αὕτη εἰς λίαν ἀποτελεσματικὴν ἐπίθεσιν. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη μέχρι τῆς 13 Ἀπριλίου 1824, ὅτε ἔφθασαν εἰς Τρίπολιν τὰ στρατεύματα τῆς Κυβερνήσεως, οἱ ἀντάρται συνεποσοῦντο εἰς 2 000. Κατ' ἀρχὰς ὑπήρξε φόβος δεινῆς αἱματοχυσίας· οἱ ἀκόλουθοι ὅμως τῶν ὀπλαρχηγῶν εὐθὺς ἐνόησαν, ὅτι αἱ ἐριδες αὐτῶν δὲν ἦσαν ἀξίαι οὐδὲ σταγόνης αἱματος· ὠφελήθησαν οὕτως ἐκατέρωθεν τῆς περιστάσεως, ἵνα διασκεδάσωσι πυροβολοῦντες εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἐπιτέλους οἱ ἀντάρται ἀπεχώρησαν τῆς πόλεως (Görvinius).

του ανέθεσεν εις τήν αὐτήν ἐν Λονδίῳ ἐπιτροπήν τήν διαπραγματεύσιν καὶ τοῦ δευτέρου δανείου ἐπὶ τοῖς ἐξῆς ὅροις. Ἄν μὲν πραγματοποιηθῇ ὁλόκληρον τὸ δάνειον, αἱ ὁμολογίαι τοῦ νὰ δοθῶσιν εἰς τὸ κοινὸν ἀντὶ 60 τοῖς $\frac{1}{100}$ τῆς ὀνομαστικῆς τῶν ἀξίας, ἂν δὲ μόνον τὰ $\frac{2}{100}$, ὠρίζοντο αἱ ὁμολογίαι εἰς 55 τοῖς $\frac{1}{100}$, ἂν δὲ τὸ $\frac{1}{100}$, εἰς 50 τοῖς $\frac{1}{100}$. Ἡ κλίμαξ αὕτη εἶχε τήν σαφεστάτην ἔννοιαν, ὅτι ἀναλόγως τῆς χρηματικῆς πίστεως τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν κατεπειγουσῶν ἀναγκῶν αὐτῆς ἐκανονίζετο κατ' ἀνώτατον ὅρον ἢ ὑπὲρ τῶν δανειστῶν αὐτῆς ἔκπτωσις, διὰ τὸ ὅλον εἰς 40, διὰ τὰ $\frac{2}{100}$, εἰς 45 καὶ διὰ τὸ $\frac{1}{100}$, εἰς 50 τοῖς $\frac{1}{100}$.

Μεταξὺ τῶν τριῶν τούτων ὀρίων ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπιτροπὴ ἠδυνήθη νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ δεύτερον, συνομολογήσασα κατὰ τὴν 7 Φεβρουαρίου 1825 μετὰ τῆς ἐταιρίας J. καὶ S. Ricardo, ἐπὶ τόκῳ 5 τοῖς $\frac{1}{100}$ καὶ χρεωλυσίῳ 1 τοῖς $\frac{1}{100}$, δάνειον 10 000 000 Ἰσπανικῶν ταλλήρων (2 000 000 λιρ. στερλ.) πρὸς 55 $\frac{1}{2}$ τοῖς $\frac{1}{100}$, τῶν ὁποίων ἡ καταβολὴ ὠρίσθη ὡς ἐξῆς: 10 τοῖς $\frac{1}{100}$ τῆ 15 τοῦ αὐτοῦ μηνός, 5 τοῖς $\frac{1}{100}$ τῆ 15 Μαρτίου, 5 τοῖς $\frac{1}{100}$ τῆ 15 Ἀπριλίου, 5 τοῖς $\frac{1}{100}$ τῆ 15 Μαΐου, 5 τοῖς $\frac{1}{100}$ τῆ 15 Ἰουνίου, 10 τοῖς $\frac{1}{100}$ τῆ 15 Ἰουλίου, 5 τοῖς $\frac{1}{100}$ τῆ 15 Αὐγούστου, 5 τοῖς $\frac{1}{100}$ τῆ 15 Σεπτεμβρίου καὶ 5 $\frac{1}{2}$ τοῖς $\frac{1}{100}$ τῆ 15 Ὀκτωβρίου 1825.

Ὑπολογιζόμενον τὸ νέον δάνειον πρὸς 55 $\frac{1}{2}$ τοῖς $\frac{1}{100}$ συνεκέντρωσεν (ἐφ' ὅλου τοῦ ὀνομαστικοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ) 1 110 000 λιρ. στ. ἐκ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἀφαιρεθῶσι 288 000, διατεθεῖσαι εἰς τόκους δύο ἐτῶν, εἰς χρεωλύσιον ἐνὸς ἔτους, εἰς προμήθειαν ἐπὶ τοῦ δανείου καὶ προμήθειαν διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν τόκων, ἤτοι λεπτομερέστερον,

διὰ τόκον 2 ἐτῶν (πρὸς 5 τοῖς $\frac{1}{100}$)	10	τοῖς $\frac{1}{100}$
διὰ χρεωλύσιον 1 ἔτους (πρὸς 1 τοῖς $\frac{1}{100}$)	1	»
διὰ προμήθειαν τοῦ δανείου	3	»
διὰ προμήθειαν πληρωμῆς τόκων	$\frac{2}{5}$	»
ὅλον	14	$\frac{2}{5}$ τοῖς $\frac{1}{100}$

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐξόδα καὶ τὴν προκαταβολὴν τῶν τό-

κων καὶ τοῦ χρεωλυσίου, τὸ δεύτερον δάνειον εἶναι ὠφελιμώτερον τοῦ πρώτου, μόνον καθόσον προκατεβλήθη κατ' αὐτὸ ἐνὸς καὶ οὐχὶ δύο ἐτῶν χρεωλύσιον. Ὑπὸ τὴν ἐποψιν ὅμως τοῦ τιμήματος, εἰς ὃ διετέθησαν αἱ ὁμολογίαι, τὸ δεύτερον δάνειον εἶναι ἀκριβώτερον κατὰ 3 $\frac{1}{2}$ τοῖς $\frac{1}{100}$. Ἐν γένει ὀνομαστικὸν κεφάλαιον ἐπὶ τοῦ πρώτου δανείου 800 000 λιρ. στ. παρήγαγε ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πλείονα τοῦ ἐν τῷ δευτέρῳ ἐκ 2 000 000 λιρ. στ. (348 000 : 572 000). Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ὑπῆρξεν αὐστηρὰ συνέπεια τῶν νέων τοῦ τόκου ἐμφυλίων ρήξεων (4 Νοεμβρίου 1824—18 Ἰαννουαρίου 1825), τὰς ὁποίας ἐδείνωσεν ἰδιαιτέρως εἰς τὸ χρηματιστικὸν πνεῦμα τῆς Εὐρώπης ἡ προσυμβᾶσα καταστροφὴ τῶν Ἰαρρῶν, ἐνεκεν τῆς ὁποίας τὰ Ἑλληνικὰ χρεώγραφα τοῦ πρώτου δανείου εἶχον καταπέσει ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ εἰς 45 τοῖς $\frac{1}{100}$. Ἐν τιαύτῃ περιπτώσει οἱ ἀδελφοὶ Ricardo ἠναγκάσθησαν νὰ μεταχειρισθῶσι, κατὰ τὰ συμπεφωνημένα, ἐκ τοῦ δευτέρου δανείου τὴν πρὸς τοῦτο ὀρισθεῖσαν ποσότητα τῶν 250 000 λιρ. στ. Ἀγορασθέντος δὲ ἀναλόγου ἀριθμοῦ χρεωγράφων τοῦ πρώτου δανείου, εἰσῆλθε τοῦτο εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀνατιμήσεως καὶ διευκολύνθη οὕτως ἡ πώλησις τῶν νέων ὁμολογιῶν τοῦ δευτέρου δανείου εἰς τὴν τιμὴν τῶν 55 $\frac{1}{2}$ τοῖς $\frac{1}{100}$, τὴν ὁποίαν ἡ ἐπελθοῦσα ἐν Ἑλλάδι ὀριστικὴ τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος νίκη (Ἰαννουάριος 1825) ὑπεστήριξεν ἔτι μᾶλλον, ἐξησφαλίσασα τὴν ὀριστικὴν τοῦ δανείου ἔκβασιν, διότι, ἂν αὕτη ἦτο ἐπιζήμιος, εἶχον τὸ δικαίωμα οἱ Ricardo νὰ ἀποχωρήσωσι μετὰ τὴν τρίτην δόσιν.

Περὶ τῆς χρήσεως τῶν προκειμένων δανείων καὶ ἰδίως τοῦ δευτέρου δὲν ἔχω σκοπὸν νὰ ἀσχοληθῶ νῦν. Ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς εἶναι αὕτη κατ' ἐξοχὴν ἐσωτερικὴ τῆς Ἑλλάδος ὑπόθεσις, ἀφ' ἑτέρου ἢ ἐν τῷ πρώτῳ δανείῳ πρόνοια, ἵνα κατὰ τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ διαχείρησιν αὐτοῦ λάβωσι μέρος καὶ πρόσωπα ἀνήκοντα εἰς τὴν καθαρὰν τοῦ Φιλελληνισμοῦ σφαῖραν, ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτι, καθυστέρησασα ἐν τῷ δευτέρῳ δανείῳ, ὑπῆρξεν αἰτία πολλῆς κατ' αὐτὸ συγχύσεως.

Θὰ ἦτο πολὺ διεξοδικὸν νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς ὅλην τὴν μακρὰν τοῦ δευτέρου δανείου διαχειριστικὴν ἱστορίαν, ἐν ἣ διαπρέπει ἡ ἀτυχῆς παραγγελία τῶν ἐν Ἀμερικῇ δύο φρεγατῶν καὶ ἡ κατασκευὴ τῶν ἐξ ἐν Ἀγγλίᾳ ἀτμοκινήτων, τὰ ὅποια, ἀντὶ νὰ παραδοθῶσι πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν κατὰ τὰ συμπεφωνημένα ἐντὸς τοῦ 1825, παρεδόθησαν ἀνὰ ἓν κατὰ τὰ ἐπόμενα τρία φθινόπωρα, ἐγκαταλειφθέντων τῶν λοιπῶν τριῶν ἀτμοκινήτων εἰς τελείαν ἐν τοῖς ναυπηγείοις τοῦ Λονδίνου φθοράν. Ἴτι ὠφελήθη ἀκριβῶς ἡ Ἑλλάς ἐκ τοῦ δευτέρου δανείου εἶναι σκοτεινὸν ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας ἐρεύνης. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ἡ ἀγανάκτησις τὴν ὁποίαν ἐξήγειραν ἐν Ἀγγλίᾳ αἱ κατ' αὐτὸ περιστάσεις, τὰς ὁποίας προσεπάθησε νὰ διαφωτίσῃ ἡ γενομένη ἐν Λονδίῳ τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1826 συνέλευσις τῶν κομιστῶν τῶν Ἑλληνικῶν χρεωγράφων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐνεστῶσας μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας καὶ τῶν δανειστῶν αὐτῆς σχέσεις, εὐρίσκονται αὐταὶ εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, εἰς ὃ τὰς ἐγκατέλειψεν ἡ ἐποχὴ τοῦ Κυβερνήτου. Διότι ἠμφισβητήθη τότε τὸ δικαίωμα ἐκείνων, οἵτινες ἀπεφάσισαν τὰ ἐν λόγῳ δάνεια, ἐθεωρήθησαν δὲ ὡς ἰσχυρὰ κατὰ τῶν δανειστῶν ἐπιχειρήματα αἱ κατὰ τὴν διαχείρησιν τῶν δανείων περιστάσεις. Ἀλλ' ἐὰν ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ἀπεδείχθη ἤδη ἐν ἀρχῇ τῆς προκειμένης μελέτης τὸ δικαίωμα τῶν ψηφισάντων καὶ ἐπικυρωσάντων τὰ δάνεια πολιτικῶν τῆς Ἑλλάδος σωμάτων, συντρέχει ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ἰδιαιτέρα κατόπιν ἀναγνώρισις τῶν ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἐν Τροιζῆνι κατὰ τὸ 1826 καὶ 1827 ἐθνικῶν συνελεύσεων (1). Ὡς πρὸς δὲ τὴν διαχείρησιν τῶν δα-

(1) Ἄρ. II' τοῦ Κώδικος τῶν ψηφισμάτων.

II ΕΘΝΙΚΗ I' ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ.

Θεωρήσασα τὸν νόμον ὑπ' ἀρ. 31 ἐκδομένον τῇ 28 Ἀπριλίου 1824 δι' οὗ ἐπικυροῦται τὸ ἐν Λονδίῳ πραγματευθὲν δάνειον μετὰ τῶν Κυρίων Ἀνδρέου Λουγκάνου, τοῦ νεωτέρου Ἀν. Μαγέρου Ὁβρυάνου, Ἐδουάρδου Ἑλλάκου, Ἰωσήφ Ὀύμη.

νείων, ἡ δικαιολογικὴ φύσις τῶν δημοσίων χρεωγράφων, κυκλοφορούντων ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἀποκλείει πᾶσαν εὐθύνην τῶν τελευταίων κατόχων ἐκ τοῦ προσώπου τῶν ἀρχικῶς διαπραγματευσαμένων ἢ διαχειρισσαμένων τῆν τοῦ δανείου ὑπόθεσιν. Οὐδαμῶς οὕτω συντάσσομαι μετ' ἐκείνων, οἵτινες ἀμφισβητοῦσι τὴν νομιμότητα τῶν ἐν λόγῳ δανείων ὑπὸ τὴν ἔποψιν ἰδιαιτέρως τῆς καταχρήσεως. Προκαλῶ αὐτοὺς νὰ φέρωσι τοὺς λίσμους τοῦ δανείου τῶν ἐπὶ τῆς πρώτης Βασιλείας 60 ἑκατομ. φράγκων. Ἀγνοῶ δ' ἐπίσης

Παρατηρήσασα τὸ συμφωνητικὸν τοῦ δανείου τούτου γεγραμμένον τῇ 21 Φεβρουαρίου 1824.

Θεωρήσασαν τὸν νόμον ὑπ' ἀρ. 7 ἐκδομένον τῇ 3 Ἀπριλίου 1825 δι' οὗ ἐπικυροῦται τὸ ἐν Λονδίῳ πραγματευθὲν δάνειον μετὰ τῶν Κυρίων Ἰακώβου καὶ Σαρψῶν Ρικάρδου.

Παρατηρήσασα τὸ συμφωνητικὸν τοῦ δανείου τούτου γεγραμμένον τῇ 7 Φεβρουαρίου 1825.

ψηφίζει.

Τὰ δάνεια ταῦτα εἶναι δεκτὰ καὶ ἀναγνωρίζονται ὡς χρέος κοινὸν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ διαληφθέντα συμφωνητικὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν ἐν αὐτοῖς συνθηκῶν.

Τῇ 14 Ἀπριλίου 1826 ἐν Ἐπιδαύρῳ.

ὁ Πρόεδρος

Παυλοῦττος Νοταρᾶς.

ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Α. Παπαδόπουλος.

Ἄρ. III' τοῦ κώδικος τῶν ψηφισμάτων.

II ΕΘΝΙΚΗ I' ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ.

(Ψηφίζει τρίτον δάνειον ἐκ πέντε μιλιουνίων διστήλων ταλλήρων καὶ ἀνατίθει τὴν διαπραγμάτευσιν αὐτοῦ εἰς τὸν Κυβερνήτην). § Δ' «Ἀπὸ τὸ τρίτον δάνειον θέλει πληρώσει (ὁ Κυβερνήτης) τὸν τόκον τῶν δύο προλαβόντων δανείων.»

Ἐν Τροιζῆνι τὴν 8 Ἀπριλίου 1827.

ὁ Πρόεδρος

Γεώργιος Μισίνης.

ὁ γραμματεὺς

Ν. Δηλιάδης.

κατὰ πόσον ὠφελίμως ἐδαπανήθησαν καὶ τὰ ἐπὶ τῆς δευτέρας Βασιλείας δάνεια. Τοῦλάχιστον τὰ δάνεια τοῦ 1824 καὶ 1825 ἐχρησίμευσαν ὁπωσδήποτε καὶ ἔχουσι δικαιώματα ἀπαράγραπτα εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους (1). Ἄν κατεστρέφετο ὁ ἀγὼν αὐτοῦ, οἱ δανεισταὶ ἐγνώριζον τὰς ἐπὶ τῶν χρημάτων αὐτῶν συνεπείας. Ἄρα γε, ἐπειδὴ ἐξεπληρώθη ὁ ὅρος τῆς ἐθνικῆς ἀπελευθερώσεως, ἠτόνησεν ἐπίσης τὸ δανειστικὸν συνάλλαγμα;

Ἡ οἰκονομικὴ θέσις τῶν δανείων τοῦ 1824 καὶ 1825 δύναται νὰ μελετηθῇ ὑπὸ δύο ἐπόψεις. Ὑπὸ μὲν τὴν τῶν δανειστῶν, αἱ ὁμολογίαι αὐτῶν, περιελθοῦσαι εἰς Ὀλλανδικὰς χεῖρας, ἐπώλουντο κατὰ τὸ 1850 ἐν Ἀμστελοδάμῳ ἀντὶ 5—7 τοῖς %₁₀₀, ἐβελτιώθησαν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1862 μέχρι 15 τοῖς %₁₀₀, καὶ ἀνέβησαν τῷ 1873 εἰς 16 τοῖς %₁₀₀. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν δὲ τῆς ὀφειλέτιδος ἐπικρατείας, ἐὰν ἐκ τοῦ πρώτου δανείου τῶν 800 000 λιρ. στ. ἀφαιρέσωμεν 500 000, ἐξαγορασθεῖσας διὰ τῶν προμηθευσθῶν 250 000 τοῦ δευτέρου δανείου, ὑπολείπονται ὀφειλόμεναι 300 000 λιρ. στ. εἰς ἃς προσθετέον καὶ τὰς 2 000 000 λιρ. στ. τοῦ δευτέρου δανείου. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τούτου τῶν 2 300 000 λιρ. στ. ἀφαιρετὸν 36 000 λόγῳ χρεωλυσίου προκαταβληθείσας (2 τοῖς %₁₀₀ διὰ τὸ α' δάνειον καὶ 1 τοῖς %₁₀₀ διὰ τὸ β'). Ὡστε ἡ ὅλη καθυστέρησις πρὸς τοὺς δανειστὰς ἡμῶν τοῦ 1824 καὶ 1825 συνίσταται εἰς τὸ ὑπόλοιπον 2 264 000 λιρ. στ. ἐντόκως 5 τοῖς %₁₀₀ κατ' ἔτος ἀπὸ τῆς 1 Ἰαννουαρίου 1826 διὰ τὰς 284 000 λιρ. στ. καὶ ἀπὸ τῆς 1 Ἰαννουαρίου 1827 διὰ τὰς 1 980 000, καθ' ὅσον μέχρι τῶν χρονολογιῶν τούτων εἶχον προκαταβληθῆ, ὡς ἐξετέθη, οἱ τόκοι (ἐπιφυλαττομένης λεπτομερεστέρως ἐρεύνης ἐπὶ τῶν ἐν Λονδίῳ σχετικῶν δι' ἀνωτέρας τυχὸν καταβολῆς λισμῶν).

Βεβαίως τοιοῦτο χρέος ἔχει τι φοβερόν. Ἀλλ' ἀληθεύει πάντοτε τὸ ρηθὲν «ἐφαγον πατέρες καὶ ἡμῶδιασαν τέκνα

μέχρις ἐβδόμης γενεᾶς.» Τοιαύτη ἐξ ἀρχῆς ἡ ἱστορία τῶν ἐθνικῶν δανείων ἀπανταχοῦ. Μία γενεὰ ἐπιβαρύνει τὰς μεταγενεστέρως μὲ ἐλαφροτέραν ἴσως τοῦ δέοντος συνείδησιν. Καὶ ὅμως τὰ δάνεια τοῦ 1824 καὶ 1825 δύνανται νὰ θεωρηθῶσι δι' ἡμᾶς ὡς ἱερά. Εἶναι τόσῳ στενωῶς συνδεδεμένα μετὰ τῆς ἀνεξαρτησίας ἡμῶν, ὥστε δὲν ὑπάρχει σπουδαιότερον τραῦμα κατὰ τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ ἔθνους ἢ ἡ διαιωνιζομένη βραδύτης περὶ τὴν κανονικὴν διαρρύθμισιν τῶν πιστωτικῶν ἐκείνων τῆς Ἑλλάδος σχέσεων. Ὅταν ἐπέλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, τότε θὰ ἐννοήσῃ ἡ διοικοῦσα τὸν τόπον τάξις πόσον ἡ βραδύτης αὕτη ὑπῆρξεν ὀλεθρία εἰς τὰ μεγάλα τῆς ἡμετέρας φυλῆς συμφέροντα.

Τὸ πᾶν συνίσταται εἰς τὴν ὠρίμανσιν τῆς ἰδέας ταύτης ἐν τῷ πνεύματι τῶν πολιτευομένων, οἵτινες ὀφείλουσι νὰ λάβωσιν ὑπὸ σπουδαιοτάτην προσοχὴν τὴν ἐξῆς τοῦ Bullionist (φυλ. τῆς 21 Φεβρουαρίου 1874) ἀπαισιοδοξίαν, τὴν ὁποίαν ἀναγινώσκω ἐν ἄρθρῳ φέροντι τὴν λίαν αὐστηρὰν ἐπιγραφὴν—Greek Repudiation and Discredit.—«Ἴσως ἡμέραν τινα εὐρεθῶσιν οἱ Ἕλληγες πρόθυμοι νὰ ἐπιληφθῶσι τοῦ ζητήματος τῶν ξένων δανείων. Εἶναι ὅμως βέβαιον, ὅτι ὁπότεν φθάσωσιν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, θὰ εἶναι τὰ π ρ ο ο ί μ ι α συμφωνιῶν ἐπὶ σκληροτάτοις ὅροις.»

Θὰ εἰπῆ τις πικρὰ μαθήματα! Ἀπαντῶ: εἶναι ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα προλαμβάνει ἢ χρησιμοποιεῖ ὁ πεφωτισμένος πατριωτισμός.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑ.

Ἀδιστακτως δύναται τις νὰ παραδεχθῆ, ὅτι ἡ χώρα, ἐν ἣ ἀπασαί αἱ παραγωγικαὶ δυνάμεις εἰσὶν ἐν ἐνεργείᾳ πρὸς αὐξήσιν τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου, εὐήμερεῖ. Ἐκεῖ οὔτε καλλιεργήσιμοι γαῖαι μένουσι χέρσοι, οὔτε εὐρωστοὶ βραχίονες ἀργοί, οὔτε γόνιμα κεφάλαια ἐν ἀκίνησίᾳ. Πάντα ταῦτα

(1) Ἰδ. Οἰκονομικὴν Ἐπιθεώρησιν τόμ. Α'. σελ. 224.

συνέρχονται και, ὡς εἰπεῖν, συνεταιρίζονται, ὅπως αὐξήσωσι τὴν ἐθνικὴν εὐεξίαν ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν αὐτῆς σημασίαν, προετοιμάζοντα τὸ ἐθνικὸν μεγαλεῖον ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς δικαιοσύνης, τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀσφαλείας, ἀνευ τῶν ὁποίων οὔτε ἡ γεωργία, οὔτε ἡ βιομηχανία, οὔτε τὸ ἐμπόριον δύνανται νὰ ἀναπτυχθῶσι καὶ εὐδοκιμήσωσι. Πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο δὲν ἀρκεῖ μόνον τὸ ξηρὸν γράμμα καὶ αὐτῶν τῶν φιλελευθερωτέρων θεσμῶν, ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἵνα οὗτοι ζῶσιν ἀληθῶς ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἔθνους καὶ λειτουργῶσι πράγματι ἐν τῇ Κυβερνητικῇ αὐτοῦ πρακτικῇ καθ' ὅλα τὰ μέρη τῆς πολιτικῆς μηχανῆς μέχρι τῆς εὐτελεστερας χωρικῆς κοινότητος.

Ἀπέναντι τῆς τοιαύτης δραστηριότητος τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων ἀναπτύσσεται ἕτερα σειρά οἰκονομικῶν φαινομένων ἀποκλινόντων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πρὸς τὴν ἀργίαν καὶ τὴν χαλάρωσιν. Ἡ ἐργατικὴ δύναμις τῶν ἀνθρώπων, ἡ φυσικὴ δύναμις τῶν γαιῶν καὶ ἡ ἀποταμιευτικὴ δύναμις τῶν κεφαλαίων ὑπόκεινται εἰς τοὺς ἀναγκαίους νόμους τῆς ἀκμῆς καὶ παρακμῆς. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων σημείων ὑπάρχει μεγάλη ἐν τῇ ζωῇ τῶν ἐθνῶν ὁδός, ἐπὶ τῆς ὁποίας σκοπῶ ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ μελετήσω δι' ὀλίγων τὴν οἰκονομικὴν τῆς πολυτελείας ἀποστολήν.

Ἡ κυριώτερα μέθοδος τῆς ἐξαντλήσεως τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων ἐνεργεῖται διὰ τῆς ἀσωτείας. Συναθροίζει τις διὰ μυρίων ἀγώνων μεγάλην περιουσίαν εἰς ἀκίνητα, εἰς χρήματα, εἰς ὄνομα, μόνον καὶ μόνον ἵνα τὴν ἐγκαταλείψῃ εἰς τὴν κατάχρησιν τῶν κληρονόμων αὐτοῦ. Πόθεν προέρχεται ὅτι ἐκτὸς εὐαρίθμων ἐξαιρέσεων αἱ περιουσίαι μόλις ἀντέχουσιν εἰς δύο ἢ τὸ πολὺ τρεῖς γενεάς; Ἡ ἀσωτεία δίδει τὴν ἀπάντησιν διὰ τῆς ρητορικῆς τῆς πολυτελείας.

Ἡ πολυτέλεια ὅμως εἶναι ὅλως σχετικὴ ἰδέα. Οἱ χαρακτηρίσαντες τὴν πολυτέλειαν ὡς χρῆσιν τοῦ περιττοῦ παρέλειψαν νὰ δώσωσι τὴν ἀκριβῆ τοῦ περιττοῦ ἔννοιαν. Πόσα περιττὰ ἐν δεδομένῃ κοινωνικῇ καταστάσει εἶναι ἀναπόφευκτὰ ἐν ἕτερα! Νομίζω ὅτι ὁ κυριώτερος χαρακτήρ

τῆς πολυτελείας ἀπαντᾶται ἐν τῇ στενῇ αὐτῆς ἐνώσει μετὰ τῆς ἀσωτείας, τῆς ἀφρονος ἤτοι καὶ παιδαριώδους τῶν πραγμάτων καταχρήσεως. Ἀπ' ἐναντίας ἀποχωρισμένη ἡ πολυτέλεια τῆς ἀσωτείας εἶναι λογικὴ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἀνάπτυξις. "Ὅ,τι δι' ὀπισθοδρομικὴν ἐποχὴν θεωρεῖται ὡς πολυτέλεια, διὰ προοδευτικὴν εἶναι ἀσφαλὲς γνώρισμα τελειοποιήσεως βιωτικῆς. "Ὅταν πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ πλοῦτου θύονται μὲν ἑκατόμβαι εἰς ψευδεῖς θεοὺς, ἀποθνήσκουσι δὲ τῆς πείνης μυριάδες δούλων, ἀφ' ἑτέρου πολιτισμένη κοινωνία τρέφει καὶ ἐνδύει ὅλους καλλίτερον, χωρὶς νὰ θεωρῆται πολυτέλεια, ὅτι αἱ ἀπόγονοι τῶν πρώην δούλων ἔχουσι πλείονα φορέματα τῶν θυγατέρων βασιλέων ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς. "Ὅταν, καθὼς λέγει ὁ Βολταῖρος, Ἐρρίκος ὁ Δ' βασιλεὺς τῆς Γαλλίας προεγευμάτιζε διὰ ξηροῦ ἄρτου καὶ ἐνὸς ποτηρίου οἴνου, τί νὰ εἶπῃ τις περὶ τῆς νῦν ἐποχῆς, καθ' ἣν τὸ πρόγευμα μετρίων οἰκογενειῶν εἶναι ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ οὐσιωδέστερον καὶ πολυτελέστερον;

Ἡ ἰδέα τῆς πολυτελείας εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ τὴν τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς καταναλώσεως. "Ὅταν ἡ τελευταία δὲν ὑπερβαίνει τὴν πρώτην, ὅταν ἀφίεται ἐκ ταύτης ἱκανὴ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ποσότης εἰς ἀνάπτυξιν τοῦ κεφαλαίου, τὸ ὁποῖον μεγαλύνεται διὰ μόνης τῆς ἀποταμιεύσεως, ὑπάρχει τότε ἀρκετὸν στάδιον διὰ τὴν πολυτελή τῆς βιωτικῆς διαμόρφωσιν. Δὲν ἐρρίφθη ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ μέσῳ τόσον πολυτελοῦς φύσεως, ἵνα περιορίζηται μόνον εἰς τὸν θαυμασμὸν αὐτῆς χωρὶς μετὰ τὸν ἐξωτερικὸν τοῦτον θαυμασμὸν νὰ φιλοτεχνῆ καὶ εἰς ἑαυτὸν στοιχεῖα πολυτελείας. Ἐν τούτοις ὅλα ἐξαρτῶνται ἐκ τινος ἀναγκαιότητος κανονικῆς. Πόση ἀναλογία μεταξὺ τῶν δαπανωμένων δυνάμεων τῆς φύσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀκαταπαύστως ἀναγεννωμένων! Ὑπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ἐποψιν τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι ἐπίσης ἀξιοπαρατήρητον. Ὑπάρχουσι φυσικὰ τινα ὅρια εἰς ὅλας τὰς ἀπολαύσεις· ὅταν αὗται ἄγουσιν εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς ζωῆς, οὐδεὶς φόβος περὶ δυσαρμονίας. Τί ἐστὶ τελειοποίησις τῆς ζωῆς; Ἡ σωφροσύνη περιέχει

τὴν τελευταίαν ἀπάντησιν. Ἡ ἀρχαία συμβουλή «Μηδὲν ἄγαν» εἶναι τὸ ἀσφαλέστερον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγκόλπιον. Ὁ σκοπὸς τῆς κοινωνίας δὲν εἶναι νὰ κατασκευάσῃ οὐδὲ ἀσκητάς οὐδὲ Σαρδαναπάλους.

Κατὰ τοῦτο ὁ φυσικὸς τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς μηχανισμὸς λαμβάνει διὰ τοῦ στόματος τοῦ Φραγκλίνου διδακτικωτάτην ἅμα καὶ ἀρχαϊκωτάτην ἐξήγησιν. Αἰσθάνομαι δὲ ἰδιαιτέραν ἠδονὴν εἰς τὴν ἀντιγραφὴν τῶν στοχασμῶν τοῦ μεγάλου τούτου φίλου τῆς ἀνθρωπότητος.

«Κυβερνήτης πλοιαρίου, θαλασσοπορῶν μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου May καὶ τῆς Φιλαδελφείας, μοὶ εἶχε χορηγήσει μικρὰν ὑπηρεσίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἀπεποιήθη πᾶν εἶδος πληρωμῆς. Ἡ σύζυγός μου μαθοῦσα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔχει θυγατέρα, τῇ ἔστειλεν ὡς δῶρον ἓνα πῖλον τοῦ συρμοῦ. Μετὰ τρία ἔτη εὕρισκόμενος ὁ κυβερνήτης παρ' ἐμοὶ μετὰ τινος γηραιοῦ ἀγρολήπτου ἐκ τῶν περιχώρων τοῦ ἀκρωτηρίου May, τὸν ὁποῖον εἶχε φέρει διὰ τοῦ πλοιαρίου του, ὠμίλησε διὰ τὸν ἀποσταλέντα ὑπὸ τῆς γυναικός μου πῖλον καὶ διηγήθη κατὰ πόσον ἡ θυγάτηρ του εἶχεν ὑποχρεωθῆ δι' αὐτοῦ. «Ἀλλὰ, προσέθηκεν, ὁ πῖλος οὗτος ὑπῆρξεν πολὺ ἀκριβὸς διὰ τὴν κοινότητα ἡμῶν. — Πῶς τοῦτο, τὸν ἐρωτῶ; — Α! μοὶ ἀπεκρίθη, ὅταν ἡ θυγάτηρ μου παρέστη εἰς τὸ κοινόν, ὁ πῖλος εἴλκυσε τοσοῦτον θαυμασμόν, ὥστε ὅλαι αἱ νέαι ἠθέλησαν νὰ προμηθευθῶσιν ὁμοίους ἐκ Φιλαδελφείας· καὶ ὑπελογίσαμεν, ἡ σύζυγός μου καὶ ἐγὼ, ὅτι ἐπὶ τοῦ ὄλου δὲν ἔδαπανήθησαν ὀλιγώτεραι τῶν 100 λιρ. στερλ. — Ἀληθῶς, εἶπεν ὁ ἀγρολήπτης. Ἀλλὰ δὲν διηγεῖσθε ὅλην τὴν ἱστορίαν. Νομίζω ὅτι ὁ πῖλος παρέσχεν ὑμῖν καὶ τινα ὠφέλειαν, διότι εἶναι τὸ πρῶτον πράγμα, ἐξ οὗ ἐπῆλθεν εἰς τὰς θυγατέρας σας ἡ ἰδέα νὰ πλέκωσι μάλλινα χειρόκτια, ὅπως πωλῶσιν αὐτὰ ἐν Φιλαδελφείᾳ καὶ προμηθεύωνται οὕτω πῖλους καὶ ταινίας. Γνωρίζετε δὲ, ὅτι ὁ κλάδος οὗτος τῆς βιομηχανίας ἀναπτύσσεται ὁσημέραι καὶ ὅτι ἀφεύκτως θὰ ἔχη κρείττονα ἔτι ἀποτελέσματα.» Πολὺ (λέγει ὁ Φραγκλῖνος) ηὐχαριστήθη

ἐκ τοῦ παραδείγματος τούτου τῆς πολυτελείας, διότι οὐ μόνον αἱ νεάνιδες τοῦ ἀκρωτηρίου May ἐγίνοντο εὐτυχέστεραι, ἀγοράζουσαι πῖλους κομφούς, ἀλλὰ διότι ἐντεῦθεν καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Φιλαδελφείας ἐπρομηθεύοντο χειρόκτια *θερμά.*»

«Ὡστε ἡ πολυτέλεια ἐκείνη, ἣτις δὲν φθείρει τὰς ἀποταμιεύσεις, ἀλλὰ γεννᾷ νέον πρὸς τὴν ἐργασίαν ἔρωτα, δύναται νὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς τὸ ἰσχυρὸν ἐκεῖνο κέντρον, τὸ ὁποῖον, δημιουργοῦν νέας ἀνάγκας, ἀνοίγει εὐρύτερον ὄριζοντα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην δραστηριότητα. Πόσον ἐν τούτοις διαφέρει ἡ ἄγονος, ἡ τὰ ἔτοιμα καταναλίσκουσα πολυτέλεια, χωρὶς νὰ προσθέσῃ τι εἰς τὴν οἰκοδομὴν τὴν ὁποίαν κρημνίζει! Ὁ παραλογισμὸς εἰς τὴν δαπάνην αὐτῆς εἶναι κυριώτατος χαρακτήρ. Ὅποιαν π. χ. ἠδονὴν ἀπελάμβανεν ὁ Ρωμαῖος Κλαύδιος, ὅταν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλινίου παρετίθετο ἐπὶ τῆς τραπέζης του φαγητὸν ἀξίας 23 χιλ. δραχμῶν, κατεσκευασμένον διὰ πτηνῶν δεδιδαγμένων νὰ δμιλῶσι καὶ νὰ ἄδωσι!

Ἡ κακὴ πολυτέλεια συνταράσσει ἐκ θεμελίων τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν. Δὲν ὑπάρχει ἀμειλιχτώτερος ἐχθρὸς κατὰ τῆς δραστηριότητος τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Ἐπειδὴ διεφθείρει τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, ἀποστερεῖ τὴν οἰκονομικὴν παραγωγὴν τῶν ἀναποφεύκτων εἰς τὴν ἀκμὴν αὐτῆς ἐροδίων. Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς κραιπάλης ἡ ἐργασία εἶναι καχεκτικὴ. Συνήθως τοιαύτη κατάστασις καὶ σταθερὰ πολυτελείας ἀνάπτυξις ἄγουσιν εἰς τὸ αὐτό. Τὰ ὀλέθρια τῆς πολυτελείας ἀποτελέσματα ἀναφαίνονται ἐν τῇ πτωχείᾳ, τὴν ὁποίαν βαθμηδὸν εἰσάγει αὐτὴ εἰς τὸν οἶκον τῶν θυμάτων τῆς, μέχρις οὗ ρίψῃ ἢ αὐτὰ ἢ τοὺς ἀπογόνους των εἰς τὰς ὁδοὺς. Ἡ ματαιότης καὶ ἡ ὑπερβολὴ εἰς τὴν δαπάνην ἐξαγοράζονται λοιπὸν γρήγορα ἢ ἀργὰ διὰ σκληρᾶς καὶ ἀκαίρου πλέον μετανοίας.

Ἐκ πρώτης ὄψεως οἱ πολυτελεῖς ἄνθρωποι ἐλκύουσι τὴν γενικὴν προσοχὴν. Αἱ αἰθουσαι αὐτῶν γέμουσιν ἐκ τοῦ καλλιτέρου κόσμου. Ἡ ζωήροτης, ἡ ἀπόλαυσις, ἡ κοινωνικὴ

ὑπεροχὴ εἰσάγουσιν εἶδος τι μέθης, τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει νὰ ἀκούωνται οἱ τριγμοὶ τῶν θεμελίων τῆς οἰκογενειακῆς εὐδαιμονίας. Ὅταν ἀρχίσῃ ἡ κατωφερὴς ὑδὸς, ἄρχεται συγχρόνως καὶ ὁ κατακρημνισμὸς. Ἄτομα, κοινότητες, ἔθνη, ὅλοι ὑπόκεινται εἰς τὴν ἀσθένειαν ταύτην. Χαρὰ δὲ εἰς ἐκείνους τοὺς αἰῶνας καὶ τοὺς λαοὺς, οἵτινες διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ἠθῶν κατορθώνουσι νὰ προφυλάττωνται ἐκ τῶν μiasματικῶν ἀναδόσεων ἀσθενείας, καθ' ἧς ἡ φρόνησις διδάσκει γενικὴν προσοχὴν.

V. ΒΑΣΣΑΜΑΚΗΣ.

ΡΩΣΣΙΚΗ ΑΠΟΓΡΑΦΗ.

Ἐνῶ ἡ τελευταία τῆς Ρωσσίας ἀπογραφὴ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1867, μόλις πρὸ ὀλίγου ἐδημοσιεύθησαν τὰ πορίσματα αὐτῆς. Σημεῖον ὅτι ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς βραδύτητος εἰς τὰς σοφὰς τῆς Καταστατικῆς ἀποκαλύψεις δὲν ἔχει τι ἐκ τοῦ μέρους τούτου τῆς Ἄρκτου νὰ ὠφελῆθῃ ἡ Ἑλλάς. Ἐν τούτοις ἡ διαμοίρασις τοῦ Ρωστικοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὰ διάφορα τμήματα τῶν ἀπεράντων αὐτοῦ χωρῶν καὶ κατὰ τὰς μεγάλας κοινωνικὰς αὐτοῦ διαμορφώσεις ἀποτελεῖ πάντως θέμα περισπούδαστον.

Ἐπὶ ἐκτάσεως 49 152 725 χιλιομέτρων □ ἐν Εὐρώπῃ (4 865 108) καὶ ἐν Ἀσίᾳ (44 287 617), ἡ χώρα τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας ἀριθμεῖ 84 745 307 κατοίκων, ἐφ' ὧν ἡ μείζων πυκνότης ἐν Εὐρώπῃ (74 207 794) καὶ ἡ μείζων ἀραιότης ἐν Ἀσίᾳ (40 537 513). Ἀπὸ τοῦ 1863 — 1867 ὁ Ρωσικὸς πληθυσμὸς ἐν μὲν τῇ Σιβηρίᾳ ἠλαττώθη κατὰ 1 298 072 ἐν δὲ τῇ λοιπῇ χώρᾳ ἠύξησε κατὰ 6 546 244, συνυπολογιζομένης τῆς προσθήκης 2 626 246 νέων ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀσίᾳ ὑπηκόων. Οὕτως ἡ ἐπὶ τοῦ ὅλου αὔξησις ἐν τῇ τετραετίᾳ ταύτῃ ὑπολογίζεται ἀπὸ 76 497 168 εἰς 84 745 307. Ἡ ἐλάττωσις τοῦ Σιβηρικοῦ πληθυσμοῦ εἶναι

ἀξιοσημεῖωτον φαινόμενον, ὀφείλεται δὲ πρὸ πάντων εἰς τοὺς οἰκονομικοὺς ἐκείνους λόγους, ἐξ ὧν οἱ λαοὶ τῶν κατεψυγμένων κλιμάτων τείνουσι πρὸς τὰς μεσημβρινωτέρας καὶ μᾶλλον φιλανθρώπους χώρας.

Οἱ κάτοικοι ἰδίως τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσσίας (ἐκτὸς τῆς Φινλανδίας) ὑποδιαιροῦνται εἰς ὀκτὼ τάξεις, μεταξύ τῶν ὁποίων προέχει ἡ τῶν χωρικῶν, ἔπεται ἡ τῶν ἀστῶν καὶ ἀκολουθεῖ ἡ τῶν στρατιωτικῶν:

	ἄνδρες	γυναῖκες	ὅλον
1) Εὐγενεῖς	288 557	302 709	591 266
2) Ὑπάλληλοι	160 136	167 628	327 764
3) Κληῆρος	307 849	325 366	633 185
4) Ἄστοι	3 384 864	3 525 207	6 907 071
5) Χωρικοὶ	27 529 409	28 744 132	56 270 541
6) Στρατὸς	2 079 490	1 664 168	3 743 358
7) Ξένοι	80 299	67 826	148 425
8) Ἄλλοι	382 936	360 295	743 743
	<u>34 240 240</u>	<u>35 454 334</u>	<u>69 364 544</u>

Ὑπὸ ὀρησκευτικὴν ἐποψιν ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ρωσσία (ἐκτὸς τῆς Φινλανδίας) περιλαμβάνει 64 137 024 Χριστιανοὺς καὶ 5 227 517 μὴ τοιοῦτους, ἐξ ὧν 2 642 179 Ἰουδαῖοι, 2 359 363 Μωαμεθανοὶ καὶ 255 975 Εἰδωλολάτραι. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Χριστιανοὺς, ἡ σημαντικωτέρα μερὶς ἀνήκει εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους (53 469 179), ἀκολουθῶς ἔρχονται οἱ Καθολικοὶ (7 209 464), οἱ Διαμαρτυρόμενοι (2 565 354), οἱ Ρασκόλνικοι (926 634), οἱ Οὐνῖται (229 260) καὶ οἱ Γρηγοριανοὶ (37 136).

Ἡ κατὰ τὰ ἔτη 1864—1865 κίνησις τοῦ Ρωσικοῦ ἐν Εὐρώπῃ πληθυσμοῦ (μὴ συμπεριλαμβανομένης τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Φινλανδίας) παριστᾷ τὰ ἐξῆς φαινόμενα. Ἐπὶ 60 909 309 κατοίκων ἀντιστοιχοῦσι 635 527 γάμοι, 2 243 621 θάνατοι καὶ 3 089 450 γεννήσεις (2 996 850 γνησίων καὶ 92 600 νόθων). Ἡ ἐνιαυσία τοῦ πληθυσμοῦ αὔξησις ὑπελογίσθη εἰς 1.39, ἀναλογούντων ἐπὶ 100 κα-

τοίκων 4.04 γάμων, 5.07 γεννήσεων και 3.68 θανάτων.

Ἐν γένει ἡ ἰσχυροτέρα εἰς γάμους ἔντασις ἀπαντᾶται κατὰ τὴν Λιθουανίαν καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν Βόλγα. Ἀπ' ἐναντίας ὅσω προβαίνομεν πρὸς τὴν ἀρκτικωτάτην ζώνην τόσω ὁ ἀριθμὸς τῶν γάμων ἐλαττοῦται. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς γονιμότητος αἱ ἀνατολικαὶ ἐπαρχίαι προέχουσι τῶν λοιπῶν, ἀλλὰ συγχρόνως μαστίζονται καὶ ὑπὸ μείζονος θνησιμότητος. Ἐν γένει καθ' ὅσον διὰ τῆς Βαλτικῆς ἢ Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας προσεγγίζει τὴν Γερμανικὴν κοινωνίαν, κατὰ τοσοῦτον αἱ γεννήσεις καὶ οἱ θάνατοι αὐτῆς ἀκολουθοῦσι μᾶλλον τοὺς μέσους τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης ὄρους.

Ἡ ἐπιρροή τοῦ ἐγκλήματος κέκτηται ἰδιαιτέραν ἐν τῇ ἀχανεῖ ταύτῃ χώρᾳ σημασίαν. Ἐνῶ κατὰ τὸ 1863 κατεδικάσθησαν εἰς φυλάκισιν 250 707 ἄτομα, ὁ ἀριθμὸς οὗτος, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Κ. Φλερόβσκη, ἀναλογεῖ εἰς τὸ διάστημα τῆς ζωῆς μιᾶς γενεᾶς πρὸς 6 ἑκατομμύρια, ἤτοι τὸ $\frac{1}{10}$ περίπου τοῦ ὅλου Εὐρωπαϊκοῦ τῆς Ρωσίας πληθυσμοῦ.

ΝΕΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΜΑΤΑ.

Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν 2 χιλ. μετοχῶν, τὰς ὁποίας ἐπὶ τιμῇ 6 ἑκατομ. δραχμῶν ἐξέδωκε τελευταῖον ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα, ὁ κατὰ τὸ λήξαν πεντάμηνον πιστωτικὸς ἡμῶν βίος οὐδὲν ἕτερον ἔχει νὰ δείξῃ νέον τοιαύτης φύσεως ἔργον. Καταπονηθεὶς ὑπὸ τῶν μετοχικῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους διασκευασμάτων, διατρέχει ἤδη τὸ στάδιον τῆς μεταμελείας, ὅλη δὲ ἡ πείρα περιστρέφεται εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν κυκλοφορουσῶν ἀξιῶν ἐντὸς τῶν κανονικῶν ὀρίων τῆς ἡμετέρας ἀγορᾶς. Ἐνῶ ἀφ' ἑνὸς αἱ μὲν ὀρμῶσι πρὸς τὴν καταστροφὴν, αἱ δὲ ἐξευτελίζονται κατὰ λόγον ἀντίστροφον

τῆς ἄλλοτε κατακυριεύσεως αὐτὰς μέθης, ἀφ' ἑτέρου διὰ τοιούτων συμφορῶν ἡ ἀναγκαία ἄρμονία εὐρίσκει τὴν φυσικὴν ὁδὸν τῆς, διασπείρουσα ἀπανταχοῦ τῆς κοινωνίας τὰ σωτήρια ἅμα δὲ καὶ πικρὰ μαθήματα αὐτῆς.

Κατὰ τοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ πρακτικὴ οὐδαμῶς διαφέρει τῆς ἐν γένει κατὰ τὸν λοιπὸν κόσμον. Ἴνα συνδέσωμεν τοὺς καθολικοὺς ἀμφοτέρων χαρακτηῆρας, ἀρκεῖ ἡ παρατήρησις, ὅτι ἐνῶ κατὰ τὸ 1872 ἐδημιουργήθησαν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ νέα παντὸς εἴδους μετοχαὶ ἀξίας 13 διλιούνιων φράγκων, κατὰ τὸ 1873 ἡ παραγωγή αὐτῆ κατέπεσεν εἰς 11 περίπου διλιούνια, περιορισθεῖσα κατὰ τὸ πρῶτον τετράμηνον τοῦ ἔτους 1874 εἰς 1 $\frac{1}{2}$ σχεδὸν διλιούνιον. Ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι καὶ κατὰ τὰ ἕτερα δύο τετράμηνα τοῦ 1874 ἡ πιστωτικὴ παραγωγή θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν αὐτὴν ἔντασιν, ἰδοὺ ὅτι τὸ ὅλον ἔτος μόλις θὰ ἀναβῆ εἰς 4 $\frac{1}{2}$ διλιούνια φρ. τοῦτέστιν εἰς τὸ $\frac{1}{3}$ σχεδὸν τοῦ 1872 καὶ εἰς τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ 1873.

Τοιοῦτος πάντοτε ὁ μέγας οἰκονομικὸς νόμος. Ὅταν πέραν τῶν ὀρίων τῆς ζητήσεως ὑπερπλεονάσῃ ἡ προσφορὰ οἰουδήποτε πράγματος, τροφίμων, ἐνδυμάτων, λοιπῶν ἐφοδίων ἢ μετοχῶν, ἡ ἀξία αὐτῶν ἐκπίπτει, οἱ δὲ κατόπιν ἐρχόμενοι περιορίζουσι τὰ ἰστία τοῦ παραγωγικοῦ αὐτῶν πλοίου ἐνώπιον τῶν κινδύνων τῆς πλησίον ξηρᾶς. Μεταξὺ τῆς μεγάλης ἐνεργείας τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς μικρᾶς τοῦ ἀτόμου πρακτικῆς ὑφίσταται πάντοτε στερεὸς καὶ διαρκὴς σύνδεσμος. Ὁ χεῖμαρρος ρίπτει ἐκτὸς τῆς κοίτης αὐτοῦ καὶ τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον περίσσευμα. Τὸ δυστύχημα εἶναι, ὅτι ὅπως ὁ φυσικὸς οὕτω καὶ ὁ οἰκονομικὸς χεῖμαρρος δὲν καταστρέφει μόνον τοὺς ἐν αὐτῷ ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκτὸς αὐτοῦ. Τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιχειρήσεως ὀπισθοδρομεῖ ἐντρομον ἐνώπιον τῶν πιστωτικῶν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καταχρήσεων. Ἐνῶ κανονικὴ τῆς πίστεως ἀνάπτυξις χορηγεῖ σωτηριωδεστάτην βοήθειαν εἰς πᾶν εἶδος βιομηχανίας, ἡ ἀπατηλὴ τοῦ μετοχικοῦ πλούτου λάμψις εἰσάγει τοὺς βαδίζοντας εἰς ψευδαῖς ὁδοὺς, ἐν αἷς τὰ

παθήματα σπεύδουσι να απογοητεύσωσι τὴν κοινωνικὴν ἐν γένει ἐργασίαν.

Τότε, δυνατὸν εἶπαι, ὅτι καὶ ἡ δυσπιστία αὐτὴ μεταβάλλεται εἰς ἀρετὴν, ἵνα δι' αὐτῆς πληρωθῶσι μικρὸν κατὰ μικρὸν τὰ κενὰ τῶν συμφορῶν καὶ ἐπανέλθῃ ἡ παραγωγὴ εἰς τὰς πραγματικὰς δυνάμεις τῆς. Τότε ἡ πιστωτικὴ δημιουργία νέων ἀξιῶν αἰσθάνεται τὸ βάρος τῆς ἀνάγκης, τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη καὶ ὁ Ἡρακλῆς, ὅταν ἐτελείωσε τὰς περιηγήσεις του. Τοιουτοτρόπως ἐν ἀπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ, ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας, Ἑλβετίας καὶ Ρωσσίας, ἀπέναντι τῆς κατὰ τὸν προηγούμενον χρόνον μεγάλης πιστωτικῆς δημιουργίας, ἐτέθησαν κατὰ τὸ πρῶτον τοῦ 1874 τετραμήνον εἰς κυκλοφορίαν νέαι μετοχαὶ ἀξίας μόνις 273 $\frac{1}{2}$ ἑκατομ. φρ. Ἡ ὑπόλοιπος τοῦ τετραμήνου τούτου πιστωτικὴ παραγωγὴ διαμοιράζεται ὡς ἐξῆς εἰς ἑκατομμύρια. Ἑλβετία 110, Ρωσσία 196, Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς 340 $\frac{1}{2}$, Ἀγγλία 573 $\frac{1}{2}$. Οὕτω πάντοτε ἡ βαρυτέρα πλάστιγξ πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἀγγλοαμερικανῶν (ἴδ. διὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, Οἴκ. Ἐπιθεώρησιν φυλ. Φεβρ. 1874 σελ. 570).

Ἐὰν ἀναλύσωμεν τὰς προεκτεθείσας νέας μετοχικὰς ἀξίας κατὰ τὸν προορισμὸν αὐτῶν, 1 $\frac{1}{2}$ διλιούμιον φρ. ἀφορᾷ σιδηροδρόμους καὶ βιομηχανικὰς ἐταιρίας, 274 ἑκατομ. ἐχρησίμευσαν εἰς δάνεια ἐπικρατειῶν ἢ πόλεων καὶ 87 ἑκατ. εἰς τραπέζας. Ἡ σπουδαιότερα οὕτω τάσις τῶν κεφαλαίων συνδυάζεται πρὸς τὰ μᾶλλον ἄμεσα κοινωνικὰ συμφέροντα, τῆς συγκοινωνίας ἤτοι καὶ τῆς βιομηχανίας. Ἡ γενναιοτέρα ἐν τῇ τάσει ταύτῃ μερίς ἀπαντᾶται εἰς ἑκατομμύρια ἐν Ἀγγλίᾳ 392 $\frac{1}{10}$ καὶ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτεῖαις 342 $\frac{1}{2}$. ἀκολουθῶς ἔρχεται ἡ Ρωσσία 174, ἡ Ἑλβετία 86 $\frac{1}{10}$, ἡ Γερμανία 66 $\frac{1}{10}$, ἡ Ὀλλανδία 41 $\frac{1}{10}$, ἡ Ἰταλία 28 $\frac{1}{10}$, ἡ Αὐστρο-Οὐγγαρία 15, τελευταῖαι δὲ ἡ Γαλλία 12, ἡ Πορτογαλλία 1 $\frac{1}{2}$ καὶ τὸ Βέλγιον 401 χιλ. — Ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῶν δανείων, Ἀγγλία 125, Βέλγιον 78 $\frac{1}{10}$, Ἡνωμ. Πολιτεῖαι 27 $\frac{1}{10}$, Ἑλβετία 46 $\frac{1}{10}$, Ρωσσία 12, Αὐστρο-Οὐγγαρία 9, Γαλλία 3 $\frac{1}{10}$ καὶ Ὀλλανδία 2 $\frac{1}{10}$. Ὑπὸ τὴν

τραπεζικὴν ἐποψιν Ἀγγλία 56, Γερμανία 10, Ρωσσία 10, Ἑλβετία 7 $\frac{1}{2}$, Ἰταλία 3 καὶ Ὀλλανδία $\frac{1}{2}$.

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι εἶναι λίαν ἐνδεικτικοί. Ἐνῶ μαρτυροῦσι τὴν ὁδὸν, ἐξ ἧς ἐπὶ τέλους ἡ ἰσορροπία τῶν μετοχικῶν κεφαλαίων ἐπέρχεται, συγχρόνως χρησιμεύουσιν ὡς μάθημα τῆς κανονικῆς αὐτῶν ἐν τῇ πιστωτικῇ οἰκονομίᾳ λειτουργίας κατὰ τὴν ἐπομένῃν τάξιν: Α' συγκοινωνία, Β' ἐργασία, Γ' ἐθνικὰ δάνεια καὶ Δ' τράπεζαι.

Χ Ρ Ο Ν Ι Κ Α .

Ὁ τόπος προετοιμάζεται διὰ τὰς προσεχεῖς βουλευτικὰς ἐκλογὰς του. Ἐνῶ ἀφ' ἐνός δὲν ὑπάρχει ὑψηλότερα διὰ τοὺς ἐλευθέρους λαοὺς ἐργασία, ἀφ' ἑτέρου τὸ φρόνημα τοῦ πολίτου ἐν ταῖς δοκιμασίαις ταύταις ἐκγυμνάζεται καὶ ἐμπεδούται.

— Ὑπὸ οἰκονομικὴν ἐποψιν ἢ κατὰ τὸ διάστημα τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν μετατροπὴ τῶν ἐθνικῶν ἔργων ἀπὸ βιομηχανικῶν εἰς πολιτικὰ κέκτηται ἰδιαιτέραν σημασίαν. Ἐν τούτοις ἡ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ τῶν λαῶν ζωὴ εἶναι πάντοτε ἀχώριστοι. Ὅσοι νομίζουσιν, ὅτι ὁ κόσμος εἶναι βαλάντιον πλήρες ἢ κενόν, ἀπατῶνται ὅπως καὶ οἱ πιστεύοντες, ὅτι εἶναι χαίνουσα ἐκλογικὴ κάλπη.

— Ἐν γένει ἡ Εὐρωπαϊκὴ οἰκονομία διατρέχει κατ' αὐτὰς λίαν ἀξιοπαρατήρητον στάδιον. Ἐὰν πιστεύσωμεν τὰ σημεῖα τῶν δύο μεγάλων τῆς ἀύσεως τραπεζῶν, τῆς Ἀγγλικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς, τὰ βιομηχανικὰ ἔργα ὁσημέραι συσφίγγονται. Τοιουτοτρόπως ἐν τῇ Ἀγγλικῇ Τραπεζῇ κατὰ μὲν τὴν 14 Μαΐου 1874 παρατηρεῖται ἐλάττωσις εἰς συναλλάγματα 1 537 292 λιρ. στ. καὶ εἰς ἀνοικτοὺς λισμούς 1 142 020, κατὰ δὲ τὴν 21 Μαΐου 1874 ἐπίσης ἐλάττωσις 1 523 594 λιρ. στ. εἰς συναλλάγματα καὶ 684 794 εἰς ἀνοικτοὺς λισμούς. Ἀνάλογα φαινόμενα καὶ ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τῶν τραπεζικῶν γραμματίων, τὰ ὅποια ἠλαττώθησαν τὸ πρῶτον εἰς 245 790 λιρ. στ. καὶ τὸ δεύτερον εἰς 287 775. Ἐν δὲ τῇ Γαλλικῇ Τραπεζῇ ἢ κατὰ τὴν 21 Μαΐου ἐλάττωσις ἀναβιβάζεται ἐπὶ συναλλαγμάτων μὲν εἰς 47 $\frac{1}{10}$ ἑκατομ. φρ. ἐπὶ τῆς κυκλοφορίας δὲ τῶν τραπεζικῶν γραμματίων εἰς 32 ἑκατομ. φρ.

— Ἡ μεταλλουργικὴ ἔποψις εἶναι ἐπίσης χαρακτηριστικὴ. Ἐάν περιορισθῶμεν εἰς μόνην τὴν παραγωγὴν τοῦ σιδήρου, ἐν Σκωτίᾳ μὲν ἐπὶ 100 κλιβάνων περιορίσθη αὕτη εἰς 45, ἐν Cleveland δὲ ἐπὶ 160 εἰς 120. Ὁ χυτὸς σίδηρος τοῦ Glasgow ἀπὸ 120 καὶ 110 σελ. κατὰ Νοέμβριον 1873 (ἴδ. Οἶκ. Ἐπιθεώρησιν ἔτος 1 σελ. 479) κατέπεσεν εἰς 92 καὶ 74 κατὰ Ἀπρίλιον 1874. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐσγᾶτως ἐν Middlesborough ἐπωλήθη σίδηρος ἀντὶ 55 σελ.

— Ἡ Ἑλληνικὴ βιομηχανία καὶ ἐξαιρέτως ἡ ναυπηγικὴ αὐτῆς περὶ τὴν μεταλλουργίαν ἀνάπτυξις πρέπει νὰ ἔχη πάντοτε ἀτενῆ προσοχὴν εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ ὅλου διδόμενα τῶν ἐν τῷ νεωτέρῳ τῆς ἀνθρωπότητος βίῳ ἐπιχειρηματικῶν ἔργων. Ὁμοιάζουσι καὶ αἱ βιομηχανίαι τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνας. Ὅπως δὲν θαυμάζω τὸν στρατηγὸν ἐκεῖνον, ὅστις ἀλογίστως παρατάσσει τοὺς νεοσυλέκτους στρατιώτας του κατὰ πεπειραμένου ἐχθροῦ, τοιοῦτοτρόπως ὑπολήπτομαι μᾶλλον τοὺς βιομηχανικοὺς ἐκεῖνους ἀρχηγοὺς, οἵτινες μικρὸν κατὰ μικρὸν καθίστανται ἀξιοὶ τῆς τιμῆς τῶν μεγάλων τοῦ αἰῶνος οἰκονομικῶν συναγωνισμῶν. Πόσοι ἔροι ἀπαιτοῦνται πρὸς τὴν ὀριστικὴν πρόσδον! Πόση εἰδικότης καὶ πόσος λογισμὸς!

— Ὡς γνώρισμα τῆς ὀσμύρας στενωτέρας ἐνώσεως μεταξὺ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς οἰκονομίας τῶν ἐθνῶν δύναται νὰ σημειωθῆ ἡ κατὰ τὴν 1^η Δεκεμβρίου 1874 τελεσθησομένη διάβασις τῆς Ἀφροδίτης ἐπὶ τοῦ δίσκου τοῦ Ἥλιου, εἰς μελέτην τῆς ὁποίας ἀπὸ διαφόρων μερῶν τῆς γῆς ἐψηφίσθησαν ὀλοκλήρων ἑκατομμυρίων δαπάναι, ὡς π. χ. ἐν Ρωσίᾳ 1 200 000 φρ. ἐν Γερμανίᾳ 500 000, ἐν Ἀγγλίᾳ 400 000, ἐν ταῖς Ἀποικίαις αὐτῆς 110 000, ἐν Γαλλίᾳ 300 000 κλπ. Μεταξὺ ὅλων ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι ἀξία ἡ ἀντὶ 400 000 φρ. ὑπὸ μόνου τοῦ λόρδου Lindsay ὀργανισθεῖσα πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐπιστημονικὴ ἀποστολή.

— Κατὰ τὰς τελευταίας τῆς Καταστατικῆς ἐρεύνας ἐπὶ τῶν χρυσορυχείων τῆς Αὐστραλίας προκύπτει ἐλάττωσις ἐπαισθητὴ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1872 καὶ 1873. Ἦνῶ κατὰ τὸ πρῶτον παρήχθησαν 392 186 οὔγγιαι, κατὰ τὸ δεύτερον ἡ παραγωγή κατέπεσεν εἰς 328 197. Ἐν τούτοις ἐπὶ μακροτέρας περιόδου προκύπτουσιν ἐναντία ἐξαγόμενα, διότι ἀπὸ τοῦ 1864 — 1873 παρήχθησαν 2 731 590 οὔγγιαι χρυσοῦ, ἐξ ὧν 1 291 233 ἀνήκουσιν εἰς τὴν πρώτην πενταετίαν καὶ 1 440 357 εἰς τὴν δευτέραν.

Ἐν Ἀθήναις, 2 Ἰουνίου 1874.